سِنڌوُ پارٺي

درجو اَٺون

سِنڌِي

درجو اَٺون سنڌي

سکڻ سيکارڻ جي پرڪريا

سکندڙن کي ٻن يا گروپس / اَڪيلي ۾ وجهه ڏنا وڃن ۽ همٿايو ته...

- گهر، پسگردائيءَ ۾ آزمودو آيل، ڏنل گهٽنائن، قصن بابت ڪلاس ۾ بحث مباحثو ڪرائي. پنهنجا ويچار ظاهر ڪرڻ جو موقعو ڏيو.
- اَخبارون، مخزن، ۽ ٻيا ساهتيه جا ڪتاب پڙهڻ لاءِ اُتساهه ڏياريو، ۽ پڙهيل ڳالهين جهڙوڪ رانديون، ميلن ۽ منورنجن، وڳيان بابت ٻڌائڻ لاءِ همٿايو.
- گيت بيت سُرتال سان ٻڌائڻ لاءِ پاڻ ڳائي يا سي. ڊي دواران ٻڌڻ جو موقعو ميسر ڪري ڏيو ۽ ڪين ڪو وشيه ڏيئي ننڍا گيت، ڪويتائون پنهنجي ڪلپنا سان ٺاهي ٻڌائڻ لاءِ چئو.
- ناٽڪ ۾ الڳ الڳ ڪردار ڏيئي اَداڪاري ڪري ناٽڪ پيش ڪرڻ جو موقعو ڏيو.
- ڪو وشيه ڏيئي اُن تي خط، ننڍا مضمون آڪاڻي پنهنجا ويچار ٻڌائڻ يا لکڻ لاءِ ڏيو.
- ڪنهن ڳالهه جي شروعات ڪري، يا ڪي ڪردار ڏيئي آڪاڻي، قصو، گهٽنا، گفتگو لکڻ لاءِ ڏيو.
- ٻُڌل، پڙهيل لفظن کي سمجهڻ لاءِ ڊڪشنريءَ جو اُپيوگ ڪرڻ لاءِ همٿايو. اُهي لفظ روز مرهه جي ڳالهائڻ ۾ ٺهڪندڙ نموني ڪتب آڻين اَهڙا عمدا مثال ڏيو.
- ٻاشا جي ليکن کي وڌيڪ عمدو ٺاهڻ لاءِ اِصطلاح، چوڻيون ڪم آڻڻ لاءِ سُجهايو.
- ٻاشا جي الڳ الڳ جيئن صفت، اِسم، ضمير، فعل، حرف جر، حرف جملو، ساڳي معني وارا لفظ، هم آوازي لفظ وغيره سمجهائي اُپيوگ ڪرڻ لاءِ عمدا مثال ڏيو.
- اَهڙا قصا ۽ ڪهاڻيون، آکاڻيون پڙهڻ لاءِ همٿايو يا ٻڌايو جنهن سان ديش پريم جي ڀاونا، فرض، وڏن سان فضيلت پريو ورتاءُ، اِنتظام، ۽ الڳ الڳ ڀاوناٸن کي سمجهڻ وغيره جهڙا ملهه وڏي سگهن.
- ڪلاس ۾ درسي ڪتاب يا ٻين ڪن ڪتابن مان ڪو مذڪور صحيح رفتار سان، سمجهي ڪري پڙهڻ جو موقعو ڏيو.
- اِنٽرنيٽ / يوٽيوب ذريعي ڄاڻ حاصل ڪرڻ جو موقعو ميسر ڪري ڏيو.

علمي حاصلات

سکندڙ:

- گهر، پسگردائيءَ سماج ۽ ڪلاس ۾ غيررواينتي ۽ روايتي نموني الڳ الڳ وشين جي گفتگو، بحث مباحثي ۾ پنهنجا ويچار پختائيءَ سان رکيتو.
- گيت، بيت، گروپ گيت لئه تال ۽ سُر ۾ ڳائي ٿو.
- پنهنجي ڪلپنا سان ڪنهن وشيه تي ڪويتا، مضمون خط، آکاڻي پنهنجن لفظن ۾ لکي ٿو.
- ساهتيه جا جدا جدا روپ پڙهي اُنکي سمجهي اُن سان پنهنجا آزمودا، ويچار پنهنجن لفظن ۾ ٻڌائي ٿو.
- درسي ڪتاب يا ٻيا ساهتيه جا ڪتاب، اَخبارون پڙهڻ وقت ايندڙ نون لفظن / ڏکين لفظن کي سمجهڻ لاءِ ڊڪشنريءَ جون اِستعمال ڪريتو. اُهي نوان لفظ پنهنجي روزمرهه جي ڳالهائڻ ۾ حالتن موجب ٺهڪندڙ نموني ڪتب آڻي ٿو.
- الڳ الڳ مشغولين، چٽاڀيٽين جهڙوڪ ٻاشا جي رانديون، گيت، بيت ٻڌائڻ، گفتگو، ناٽڪن، مضمون لکڻ، تقريرون وغيره ۾ چاهه سان ڀهرو وٺي ٿو.
- اَلڳ اَلڳ ليکن ۾ ٻاشا جون چوڻيون ۽ اصطلاح سمجهي ڪم آڻي ٻوليءَ جي سونهن وڌائي ٿو.
- سماج ۾ گهٽجندڙ، ٿيندڙ واقعن، قصن مسئلن کان واقف رهيتو ۽ اُن لاءِ پنهنجا رايا ڏئي ٿو.
- گهٽنائن جي سلسلي، ناٽڪ جي ڪردارن، آکاڻين جي سکيا بابت ٻڌائي ٿو.
- ديش لاءِ پريم، وڏن سان عزت پريو ورتاءَ فضيلت، اِنتظام، جهڙا ملهه ورتائي ٿو.
- الڳ الڳ ڀاوناٸن کي سمجهي ٿو ۽ اُن جو واڌارو ٿئي ٿو.
- ڏنل مذڪور تي سوال پڇي سگهن ٿا ۽ سوالن جا جواب ڏيئي سگهن ٿا.
- ڏنل / اَڻ سڃاتل مذڪور صحيح لحظي، صحيح رفتار ۽ صحيح اُچار سان بيهڪن جي نشانين موجب پڙهن ٿا.
- اِنٽرنيٽ / يوٽيوب ذريعي ڪنهن بہ وشيه تي ڄاڻ حاصل ڪري سگهي ٿو.

سرڪاري فيصلو نمبر: اڀياس ٢١١٦ (پر.ڪر ٤٣/ ١٦) ايس.ڊي.٤، تاريخ ١٦.٤.٢٥ موجب اسٿاپت ڪيل ڪو آرڊينيٽنگ ڪاميٽيءَ جي تاريخ ١٧.١٢.٢٩ جي ميٽنگ ۾ هن درسي ڪتاب کي سنه ٢٠١٨-١٩ کان مختصر طور منظوري ڏني ويئي آهي.

سِنڌُو پارتي

درجو اَٺون

سِنڌِي

٢٠١٨

महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ

مهاراشٽر راجيه پاٺيه پستڪ نرمتي و اَڀياس ڪرم سنشوڌن منڊل، پڻي.

پنهنجي سمارٽ فون ۾ DIKSHA APP ذريعي درسي ڪتاب جي پهرين صفحي واري Q.R. Code ذريعي Digital درسي ڪتاب ۽ هرهڪ سبق ۾ آيل Q.R. Code ذريعي ان سبق بابت پڙهڻ / پڙهائڻ لاءِ ڪارائتيون لنڪس ملنديون.

LHI7L3

ڇاپو پهريون : ٢٠١٨

© مهاراشٽر راڄيہ پاٺيہ پُستڪ نرمتي و اَڀياسڪرم سنشوڌن منڊل، پڻي-٤١١٠٠٤
مهاراشٽر راڄيہ پاٺيہ پستڪ نرمتي و اڀياس ڪرم سنشوڌن منڊل، وٽ هن ڪتاب جا سڀ حق واسطا محفوظ آهن. هن ڪتاب جو ڪوبہ ڀاڱو ڊائريڪٽر، مهاراشٽر راڄيہ پاٺيہ پُستڪ منڊل جي لکيل اِجازت کان سواءِ ڪٿي نٿو سگهجي.

سنڌي ڀاشا سمتي ۽ اَڀياس گٽ سمتي	:	ڊاڪٽر ديال ’آشا‘ سياپتي شري اَشوڪ ڪملداس مڪتا ميمبر شريمتي ميران مهيش گدواڻي ميمبر شري وڄيہ راڄڪمار منگلاڻي ميمبر شري گووردن شرما ’گهايل‘ ميمبر شريمتي راڄيشري جيئانند ٽيڪچنداڻي ميمبر شريمتي ڪاجل اَنيل رامچنداڻي ميمبر شريمتي وندنا رامواڻي (نيند ڏنل ميمبر)
سنيوجڪ	:	شريمتي ڪيتڪي جاني (اِنچارج وشيش اَڌڪاري سنڌي)
سنيوجڪ سهايڪ	:	شريمتي گيتا گڻيش ٺاڪر (ڪاپي رائيٽر، سنڌي)
ٽائيپ سيٽنگ	:	ڪرشنا اِنٽرپرائيز، ڪئمپ، پوني اَنيتا ماکيجا، جانڪي موٽواڻي
چترڪار	:	شري يوُجين جوسِف
نرمتي	:	شري سچيتانند آفڙي (مکيہ نرمتي آفيسر) شري سنديپ آجگانوڪر (نرمتي اَڌڪاري)
پرڪاشڪ	:	شري وويڪ اُتم گوساوي، پاٺيہ پُستڪ نرمتي منڊل، پرڀاديوي، ممبئي - ٢٥.
ڪاغذ	:	٧٠ جي. ايس. ايم. ڪريم وو
پرنٽنگ آرڊر	:	N/PB/2018-19/
ڇاپيندڙ	:	

ڀارت جو سنوڌان

ديباچو

اسين ڀارت جا لوڪ، ڀارت کي هڪُ مڪمل طور خودمُختيار سماجوادي سَرو ڌرم ۽ سم-ڀاوَ وارو لوڪشاهي گڻراجيہ بڻائڻ لاءِ گنڀيرتا سان فيصلو ڪري ۽ انهيءَ جي سڀني ناگرڪن کي :

سماجڪ، آرٿڪ ۽ راڄنيتڪ نياءُ، ويچار، اظهار، وشواس، شرڌا ۽ اُپاسنا جي آزادي؛ درجي ۽ موقعي جي سمانتا؛ خاطريءَ سان حاصل ڪرائڻ ۽ اُنهن سڀني ۾ شخصي سؤمان ۽ راشٽر جي ايڪتا توڙي اکنڊتا جي خاطري ڏيندڙ ڀائيچارو وڌائڻ لاءِ.

اسان جي هن سنوڌان سڀا ۾ اڄ تاريخ ڇويهين نومبر، ١٩٤٩ جي ڏينهن، هن ذريعي هيءُ سنوڌان سويڪار ڪري، اُن کي قانون جي روپ ۾ پاڻ کي ارپڻ ڪريون ٿا.

راشٽر گيت

جَنَ گَڻَ مَنَ اَڌينايَڪ جَيَہ هي،
ڀارَتَ ڀاڳِيہ وِڌاتا
پَنجابَ، سِنڌ، گُجراتَ، مَراٺا،
دراوڙَ، اُتڪلَ، بَنگَ،
وِنڌيَہ، هِماچَلَ، يَمُنا، گَنگا،
اُڇَلَ، جل ڌِ تَرَنگَ،
تَوَ شُڀَ نامي جاڳي،
تَوَ شُڀَ آشيس ماڳي،
گاهي تَوَ جَيَہ - گاٿا،
جَنَ گَڻَ - مَنگَلَ دايَڪ جَيَہ هي
ڀارت ڀاڳِيَہ وِڌاتا،
جَيَہ هي، جَيَہ هي، جَيَہ هي،
جَيَہ جَيَہ جَيَہ جَيَہ هي،

پرتِگيا

’ڀارت منهنجو ديش آهي. سڀ ڀارتواسي منهنجا ڀائر ۽ ڀينر آهن.

مونکي پنهنجي ديش لاءِ پيار آهي ۽ مونکي ان جي شاندار ۽ طرح طرح جي ورثي تي گؤرو آهي. مان سدائين ان جي لائق ٿيڻ جو جتن ڪندو رهندس.

مان پنهنجن مٽن مائٽن، اُستادن ۽ سڀني بزرگن جو سنمان ڪندس ۽ هر ڪنهن سان فضيلت ڀريو ورتاءُ ڪندس .

مان پرتگيا ٿو ڪريان تہ مان پنهنجي ديش ۽ ديشواسين سان سچو ٿي رهندس. انهن جي ڪلياڻ ۽ آسودگيءَ ۾ ئي منهنجو سک سمايل آهي.‘

پرستاوَنا

پيارا شاگرد دوستو،

توهان سڀني جو درجي اَٺين ۾ سواڳت آهي. هن کان اڳ واري درجي ۾ به توهان سنڌو ڀارتي ڪتاب پڙهيو آهي. درجي اَٺين جو هي درسي ڪتاب اوهانجي هٿن ۾ ڏيندي اسان کي بيحد خوشي ٿي رهي آهي.

دوستو، سنڌي ٻولي سٺي نموني ڳالهائڻ ٻولهائڻ اَچڻ لاءِ اوهانجو لفظن جو خزانو چڱو هجي، اُن لاءِ هن درسي ڪتاب جون آکاڻيون، گفتگو، سبق، ڪوتائون گيت پڙهي نوان نوان لفظ، اِصطلاح، چوڻيون سکڻ لاءِ ملنديون. اَسان کي اِئين ٿو لڳي ته هي ڪتاب پڙهي توهانجو ماتر ڀاشا لاءِ پيار وڌي.

توهانکي وڌي اِن لاءِ درسي ڪتاب ۾ لفظن جي راند، ٻُجهارت، ماٺ ۾ پڙهو، پاڻ ڪريان- پاڻ سکان، چتر جاچيو، ٻڌايو، جملا بدلائي لکو. اَهڙي نموني جون اَنيڪ مشغوليون ڏنيون آهن. ساڳي نموني وياڪرڻ جا الڳ الڳ روپ سؤلي نموني ڏنا ويا آهن. اِن کان سواءِ نئين نموني جي بدلاءُ موجب ڳالهائڻ ۽ لکڻ جو موقعو مليل آهي. توهان کي موبائيل، ڪامپيوٽر سؤلائيءَ سان واپرائڻ اَچي ٿو. هن ٽيڪنيڪ جو اڀياس ۾ اُپيوگ ٿئي، اُن نظريي سان ڪجهه مشغوليون ڏنل آهن. وڌيڪ ڄاڻ لاءِ اَئپ وسيلي ڪيو آر ڪوڊ ذريعي هرهڪ سبق جي وڌيڪ ڄاڻ ملندي. اُن جو توهان کي اَڀياس لاءِ اُپيوگ ٿيندو. سنڌي ڀاشا سکڻ وقت اُن مان ڪجهه سکڻ، سماجڪ مسئلا سمجهڻ ۽ اُهي حل ڪرڻ لاءِ اُڻ تڻ هجي. اِهو به اَهميت وارو آهي. اِن نظريي سان درسي ڪتاب ۾ آيل سبق، مشغولي ۽ اَڀياس جو ويچار ڪريو.

هي درسي ڪتاب توهان کي وڻيو چا، اِهو اَسان کي ٻڌائيندا. توهان سڀني کي شڀ ڪامنائون.

(ڊاڪٽر سُنيل مگر)

سنچالڪ

مهاراشٽر راجيه پاٺيه پُستڪ نرمتي وَ اَڀياسڪرم سنشوڌن منڊل، پُڻي.

پُڻي:

تاريخ ١٨ اَپريل ٢٠١٨، اَکڻ ٽيج

ڀارتيه سوريه تاريخ : ٨ ويساک ١٩٣٩

فهرست

نمبر	سبق / بيت	ليکک / شاعر	صفحو
.١	پرارٿنا (بيت)	پرسرام ’ضيا‘	1
.٢	پڇتاءُ	لعل هوتچنداڻي ’لاچار‘	4
.٣	ڪچڻي	-----	9
.٤	گيت	ڪيمن مولاڻي	14
.٥	تعليم ئي سچي دولت آهي	سمپادڪ منڊل	18
.٦	سچو ڌرم	واشديو	22
.٧	منهنجو وطن	هوندراج ’دکايل‘	25
.٨	هميشھ سنو سوچجي	سمپادڪ منڊل	29
.٩	پنجڪڙا (بيت)	گوورڌن شرما، ’گهايل‘	34
.١٠	اَڪبر بيربل	اجيھ شنڪر لعل شوناڻي	37
.١١	زندگي (بيت)	ريکا سچديو پوهاڻي	40
.١٢	سچائي جو انعام	-----	42
.١٣	گُل ڪلايون اَڱڻ ۾ (بيت)	نندلعل راجپال ’نردوش‘	45

١. پرارٿنا

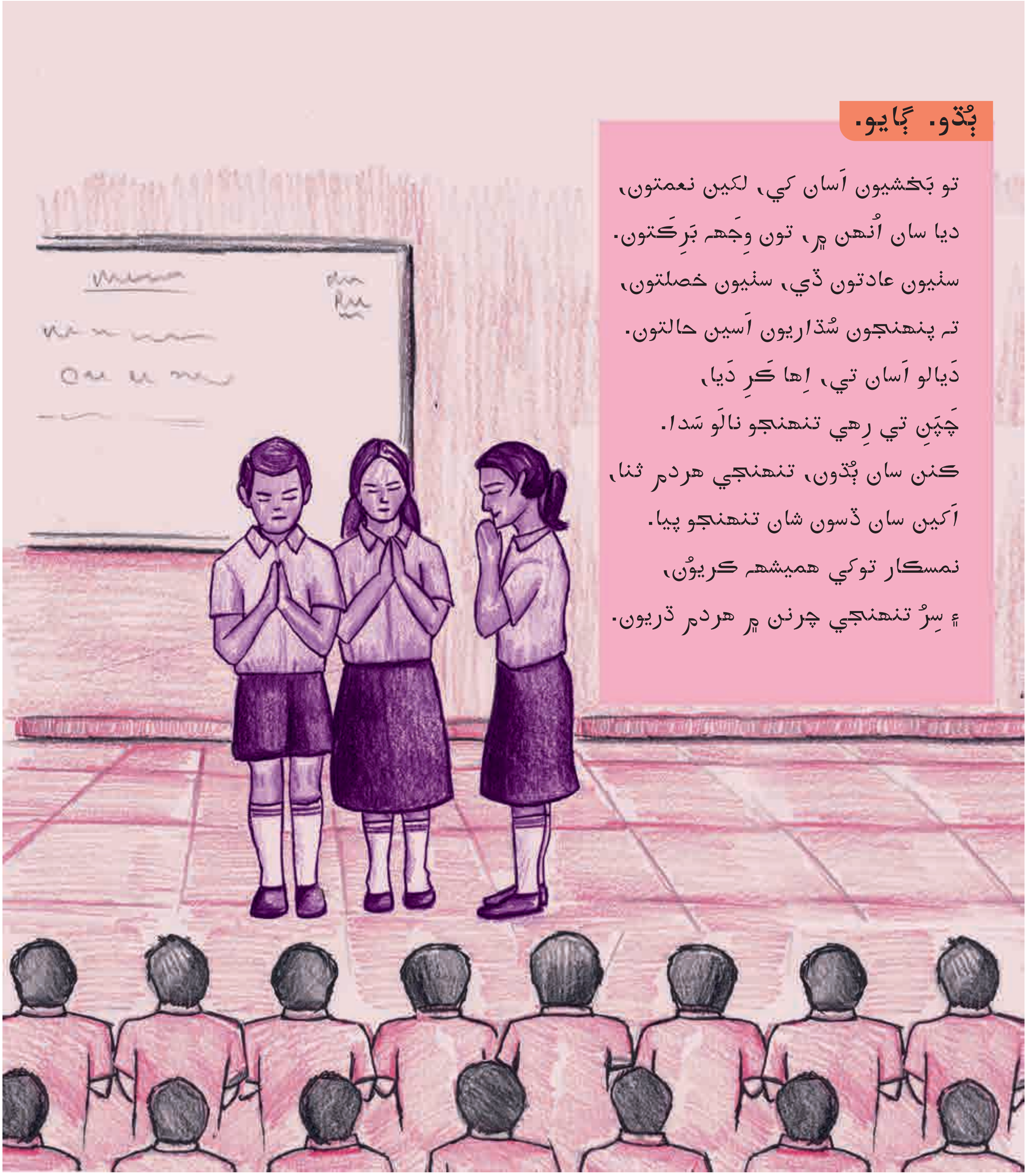

پُڏو. ڳايو.

تو بَخشيون اَسان کي، لکين نعمتون،
ديا سان اُنهن ۾، تون وِجهہ بَرِڪتون.
سٺيون عادتون ڏي، سٺيون خصلتون،
تہ پنهنجون سُڌاريون اَسين حالتون.
دَيالو اَسان تي، اِها ڪَرِ دَيا،
چَپَنِ تي رِهي تنهنجو نالَو سَدا.
ڪنن سان ٻُڌون، تنهنجي هردم ثنا،
اَکين سان ڏسون شان تنهنجو پيا.
نمسڪار توکي هميشهہ ڪريوُن،
ءُ سِرُ تنهنجي چرنن ۾ هردم ڌريون.

نوان لفظ:

بخشيون= ڏنيون	نعمتون = وردان	برڪت = واڌارو
خصلتون = خوبيون	سَدا = سدائين	ثنا = ساراهہ
شان = ڏَيِڏَيو، جلوو.		

اَڀياس

سوال ۱: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جُملن ۾ لکو.

۱) شاعر چا ۾ برڪتون وَجھڻ لاءِ چوي ٿو؟

۲) پنهنجون حالتون سُڌارڻ لاءِ ايشور ڪان چا گھُريو ويو آهي؟

۳) چَپَنِ تي ڪنهنجو نالو رَهڻ لاءِ چيل آهي؟

سوال ۲: هيٺين سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو.

۱) شاعِرُ ڪَنَنِ ۾ اکين لاءِ چا ٿو چوي؟

۲) ’پرارٿنا‘ بيت جو سارُ لکو.

سوال ۳: خال ڀريو.

۱) تو بخشيون اَسان کي .... نعمتون.

۲) ديالو اَسان تي اِها ڪَرِ ....

۳) .... توکي هردم ڪريون.

سوال ۴: بيت جي آڌار تي سِٽوُن پوريون ڪريون.

۱) سڌريون عادتون .... اَسين حالتون.

۲) ڪَنن سان .... تنهنجو پيا.

پورڪ اَڀياس

(۱) شعر بند تي عملي ڪم

سڌريون عادتون .... شان تنهنجو پيا.

چؤڪنڊن ۾ ڏنل لفظن جا ساڳيءَ معنيٰ وارا لفظ لکو.

سدا	اَکين

(i) ’هردم‘ لفظ جا اَکر ڪم آڻي، نوان لفظ تيار ڪريو:-

۱) .... (هميشهه)

۲) .... (ساهه)

۳) .... (ساڳيو)

۴) .... (گَني)

(٢) هيٺ ڏنل بيان لاءِ ’سٺي عادت‘ يا ’خراب عادت‘ برئڪيٽ ۾ لکو:

١) هميشه سچ ڳالهائجي. (   )

٢) دير سان اُٿڻ گهرجي. (   )

٣) وقت جو قدر ڪرڻ گهرجي. (   )

٤) ڪاڌي کائڻ کان اَڳ هٿ ڌوئڻ گهرجن. (   )

٥) ٻاهريون جنڪ فوڊ کائڻ گهرجي. (   )

٦) روز ڪسرت ڪرڻ گهرجي. (   )

٧) صبح جو اُٿڻ سان ۽ رات جو سمهڻ کان اَڳ بُرش ڪرڻ گهرجي. (   )

(٣) سنڌيءَ ۾ ڪيترا مشهور پرارٿنا گيت آهن. اُنهن مان جيڪي توهان کي وڻن هي ڪلاس ۾ ڳڏجي ڳايو.

LHS3HQ

پاڻ ڪريان - پاڻ سکان

١. هيٺ گولن مان سپ اَکر ڪٽي ٻه لفظ ٺاهي اُنهن جا الڳ الڳ جملا ڏنل مثال موجب لکو:

اَکر	لفظ ۽ جملا
مثال: د آ ي	١. هاسٽل ۾ رهندي مان مائٽن کي ڏاڍو ياد ڪندو آهيان. ٢. اَسان کي پڪين پسن تي ديا ڪرڻ گهرجي.
و ر ز	١. ٢.
آ ر ڇ	١. ٢.
ل م ع	١. ٢.
ز آ ي ن	١. ٢.
ي ت ر	١. ٢.
ڪ و ل	١. ٢.

٢. پڇتاءُ

ڀُڏو. پڙهو ۽ سمجهو.

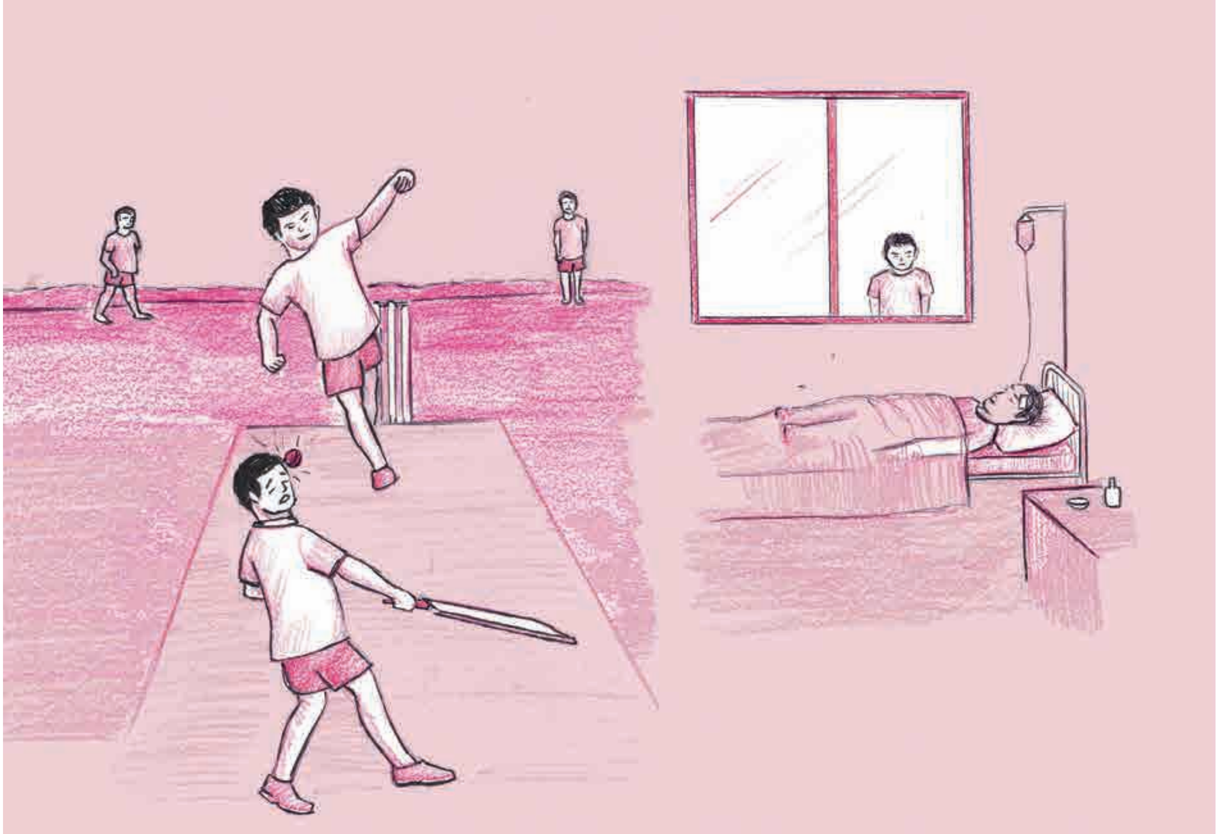

ڪرڪيٽ هڪ رومانچڪ راند آهي. پل - پل رانديگرين ۽ درشڪن جي مُنهن جو هاوڀاو بدلجندو رهندو آهي. چونڪو يا ڇڪو لڳڻ سان درشڪ پنهنجين پنهنجين ڪرسين تان اُٿي بس، خوشيءَ مان تاڙيون وڄائيندا آهن ته وري رانديگر جي آئوٽ ٿيڻ تي ڏکه ڪان پنهنجا ٻئي هٿ پنهنجن هٿن تي رکي افسوس ظاهر ڪندا آهن. اسڪول ۾ مُحلي جا ٻار اڪثر پاڻ ۾ گڏجي هيءَ راند ڪندا آهن.

سوسائٽيءَ جي ٻارن کي به ڪرڪيٽ راند ۾ ڏاڍي دلچسپي هئي. هر آرتوار يا موڪل جي ڏينهن سوسائٽيءَ جي پاسي واري ميدان تي پندرهن - ويهه ٻار گڏجي راند ڪندا هئا. اڄ آرتوار هئڻ سبب سوسائٽيءَ جا ٻار ڪرڪيٽ راند ڪري رهيا هئا. سڀني ٻارن کي راند ۾ ڏاڍو آنند اچي رهيو هو. چوڪي - ڇڪي لڳڻ تي ٻارن خوشيءَ وچان تاڙيون ٿي وڄايون. وري ڪن ٻارن وات سان سيٽيون وڄائي رانديگرن ۾ اُتساهه ٿي ڀريو.

ڪرڪيٽ راند ۾ رومانچ تڏهن وڌي ويندو هو جڏهن برجو بولنگ ڪندو هو ۽ سامهون وري ڪشور بيٽنگ ڪندو هو.

برجوءَ جي پهرئين ٻئي بال تي ڪشور باؤنڊري هڻئين. ٽئي بال تي به وري هن ساڳئي نموني باؤنڊري هڻئين. پر برجو نراس ڪونه ٿيو ۽ هن جي اڳلي بال کي وڪيٽ ڪيپر ساڄن ڪئچ ڪري خوشيءَ مان هڪدم چلائي ڇيو، ”آئوٽ“. برجوءَ ڊُڪ پائي، ٽپو ڏيئي ساڄن کي ڀاڪر پاتو. ٻيا رانديگر به ڊوڙندا برجوءَ سان هٿ ملائڻ لڳا. پر ڪشور اُتي ئي ڪريز تي بيٺو رهيو ۽ برجوءَ کي چوڻ لڳو ته بال بيٽ سان نه پر زمين تان ٽپو کائي ساڄن جي هٿن ۾ پيو آهي. تنهنڪري هو آئوٽ ڪونهي. ان ڳالهه تان برجو ۽ ڪشور جي وچ ۾ لفظي چڪتاڻ آهستي آهستي وڌندي پئي ويئي. سڀيئي ٻار برجو ۽ ڪشور کي پنهنجي پنهنجي نموني سمجهائڻ جي

ڪوشش ڪندا رهيا.

آخر گهڻي بحث ڪانپوءِ ’ڪشور آئوٽ ڪونهي‘ اهڙو فيصلو ورتو ويو. برجوءَ کي اهڙي غلط فيصلي تي ڪاوڙ لڳي ۽ هُن اڳلو بال سايو ڪري اَهڙي نموني اُڇاليو جو سڌو وڃي ڪشور جي مٿي تي لڳو. ڪشور جي هٿن مان بئٽ ڪري پيئي ۽ هو پڻ زمين تي ڪري پيو. سڀ ٻار ڊوڙندا ڊوڙندا ڪشور وٽ آيا ۽ هن جي مٿي مان وهندڙ رت کي ڏسي هيسجي ويا. گهٻراهٽ وچان هڪ ٻار ڊوڙ پائي ڪشور جي ماءُ پيءُ کي وٺي آيو.

ڪشور کي اِسپتال ۾ وٺي آيا. ڊاڪٽر هڪدم هُن جو علاج شروع ڪيو. مٿي تي پنج ٽاڪا هڻي سور ۽ ننڊ جون سيون هنياڻونس ته جيئن آرام مليس.

ٻئي ڏينهن تي سوسائٽيءَ جا سڀ ٻار ڪشور کي اسپتال ۾ ڏسڻ آيا. ڪو ٻار ڪشور جو هٿ پڪڙي سڏڪڻ تي لڳو ته وري ڪو هن جي ڳلن تي پيار پريا هڻڙا گهمائڻ تي لڳو. سوسائٽيءَ وارا به ڪشور کي ڏسڻ لاءِ ايندا رهندا هئا. اَهڙي نموني لڳ ڀڳ سڀ مِٽ مائٽ، اوڙي پاڙي وارا، يار دوست اِسڪول جا هم ڪلاسي ڪشور جي صحت جو حال احوال پڇي اِسپتال مان ٿي ويا. پر جيڪڏهن ڪير هُن کان پڇڻ ڪونه آيو ته اُهو هو بِرجو.

ڪشور سمجهي ويو برجو ڊپ کان کيس ڏسڻ ڪونه ٿو اچي. پر تڏهن به الائي ڇو پڪ هئس ته هو موقعو وٺي ضرور ايندو. تنهن ڪري هن جون نظرون اَڪثر در طرف هونديون هيون. برجوءَ جو من به ڪشور کي ڏسڻ لاءِ ڏاڍو تڙڦندو هو. پر ڊپ ۽ سنڪوچ کان چاهيندي به هو اِسپتال ڪونه آيو. پر آخر هڪ ڏينهن من وس تي هو اِسپتال ويو. دريءَ جي اوٽ ۾ بيهي ليئا پائي ڪشور کي ڏسڻ جي ڪوشش ڪرڻ لڳو.

ڪشور جي نظر اوچتو دريءَ جي اوٽ ۾ بيٺل برجوءَ تي پيئي. اُن وقت هو روم ۾ بلڪل اڪيلو سمهيل هو. هن هٿ جي اِشاري سان برجوءَ کي روم اَندر اَچڻ لاءِ چيو. برجو همٿ ٻڌي ڊڄندو سَهمندو ڪشور وٽ آيو ۽ هن جي ٻنهي هٿن کي پنهنجن ٻنهي هٿن ۾ جهلي رُئندي چوڻ لڳو، ”ڪشور، مونکي معاف ڪر.“

”برجو، معاف ڪرڻ جي ڪهڙي ڳالهه آهي، راند ۾ ته اِهو ٿيندو رهندو آهي.“

”ڪشور! برابر آهي. ڪرڪيٽ راند ۾ اهڙا ڌڪ ته لڳندا رهندا آهن. پر جيڪو بال تنهنجي مٿي تي لڳو هو اُهو بال مون سايو ڪري ئي اُڇاليو هو. پر پوءِ مونکي اُن جو پڇتاءُ ٿيو. جوش ۾ هوش وڃائڻ نه گهرجي. اِها سکيا اَڪثر وڏا ڏيندا رهندا آهن. پر مون اُن انمول سڏانت جو عمل ڪونه ڪيو. ڪشور، مان تنهنجو ڏوهي آهيان. تون مونکي مار.“ اِئين چئي برجو ڪشور جي هٿن کي پڪڙي پنهنجن ڳلن تي مارڻ لڳو.

”برجو، تون هيءُ ڇا ڪري رهيو آهين“ ڪشور پنهنجا هٿ برجوءَ جي هٿن مان ڇڏائيندي چيو.

”ڪشور، مونکي معاف ڪر.“ ائين چئي برجو وري اوڇنگارون ڏيئي روئڻ لڳو.

”برجو، تنهنجو ڪوبه ڏوهه ڪونهي. منهنجو ئي ڏوهه آهي. مان ئي گنهگار آهيان. مون ڪوڙ ڳالهايو هو. اُن ڪوڙ جو ڏنڊ ته ضرور ڀوڳڻو پوندو نه! بس اِهو ڏنڊ، اها سزا تنهنجي هٿان ملي ويئي آهي.“ ڪشور هلڪي مرڪ ڇپن تي آڻي چيو.

”ڪشور، ڏنڊ... سزا... گنهگار.... تون ڇا ٿو چوڻ چاهين؟ ... مونکي پورو سمجهه ۾ ڪونه ٿو اَچي!“ برجو عجب مان ڪشور کان پڇيو.

”برجو، تنهنجي ٻال تي مان سچ پچ آئوٽ هئس، تڏهن به مان ڪوڙ ڳالهائي ٻاڪ کي صحيح ۽ توکي غلط ثابت ڪرڻ لاءِ تو سان جهڳڙو ڪرڻ لڳو هئس. پنهنجي ڳالهه مڃائڻ لاءِ مان ڏاڍيان ڳالهائي توکي گهٽ وڌ چوڻ لڳس. بس ڏٺيءَ مونکي ڪوڙ جي سزا ڏني. برجو، مان توسان اِنجام ٿو ڪريان ته اَڄ کانپوءِ ڪڏهن به ڪهڙين حالتن ۾ به مان ڪوڙ ڪونه ڳالهائيندس.“ اِئين چئي ڪشور برجوءَ جي ٻانهن کي هيٺ ڇڪي پنهنجي ڇاتيءَ سان لڳايو.

ڪشور ۽ برجو ٻئي پنهنجي ڪئي تي پڇتاءَ جا آنسون وهائي سڏڪندا رهيا.

نوان لفظ:

ڪاوڙ ڪرڻ = غصو ڪرڻ	ڏوهي = گنگهارُ	هيسجي وڃڻ = ڏڪي وڃڻ
انجام ڪرڻ = واعدو ڪرڻ	سنڪوچ = هِٻڪ	

اَڀياس

سوال ۱: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جُملن ۾ لکو.

(i) ڪرڪيٽ راند ۾ ٻار تاڙيون ڪڏهن وڄائيندا آهن؟

(ii) ڪشور برجوءَ کي ڇا چيو؟

(iii) برجوءَ ڪاوڙ لڳڻ تي ڇا ڪيو؟

سوال ۲: هيٺين سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو.

(i) ڪرڪيٽ کي رومانچڪ راند ڇو چيو ويو آهي؟

(ii) سوسائٽيءَ جا سڀ ٻار اسپتال ڇو ويا؟

(iii) ڪشور جون نظرون اڪثر در طرف ڇو هونديون هيون؟

(iv) ڪشور برجوءَ کان معافي ڇو ورتي؟

(v) هن ڪهاڻيءَ مان توهانکي ڪهڙي سکيا ملي ٿي؟

سوال ۳: خال ڀريو:

۱) سوسائٽيءَ جي ٻارن کي ٻہ .... راند ۾ ڏاڍي دلچسپي هئي.

۲) برجوءَ جي ڦهڙئين ئي بال تي ڪشور .... هنئين.

۳) ڪشور سمجهي پيو تہ برجو .... کان ڪيس ڏسڻ ڪونہ ٿو اَچي.

سوال ۴: (الف) هيٺ ڏنل جملا ڪنهن، ڪنهن کي چيا آهن:-

۱) ”معاف ڪرڻ جي ڪهڙي ڳالهہ آهي. راند ۾ تہ اهو ٿيندو رهندو آهي.“

۲)”مونکي معاف ڪر.“

(ب) صفتون ٺاهيو.

دلچسپي، اثر، جوش، لفظ

(ٿ) هيٺين اصطلاحن جي معني ڏيئي جملي ۾ ڪم آڻيو.

انجام ڪرڻ، هيسجي وڃڻ، اوچنگارون ڏيئي روئڻ.

پورڪ اَڀياس

(ا) ڏڪر تي عملي ڪم:

ڪشور جي نظر اوچتو .... ڳِلن تي مارڻ لڳو.

(i) ڏنل هدايت موجب ٻه - ٻه لفظ ڳولهيو:

ا) .... (بدن جا عضوا)

٢) .... (گهر جا حصا)

٣) .... (ٻه پاتر)

۴) .... (علم سان لاڳاپو رکندڙ)

(ii) وچ وارو اکر پري لفظ ٺاهيو:

ن	ظ	ر
س	......	يا
ع	......	ل
ما	......	ڻ
هـ	......	ٿ

(iii) پر جيڪو بال تنهنجي مٿي تي لڳو هو اُهو بال مون سايو ڪري ئي اُڇاليو هو.

مٿئين سٽ ۾ مان مناسب لفظ ڳولهي خاڪو پورو ڪريو :-

اِسم	ضمير	صفت	فعل

(iv) برئڪيٽ مان مناسب لفظ ڳولهي خال پريو:

(زخم، گنهگار، اُصول، بزرگ)

ا) اِها سڪيا اَڪثر .... ڏيندا رهندا آهن.

٢) مان تنهنجو .... آهيان.

٣) راند ۾ اَهڙا .... ته لڳندا رهندا آهن.

۴) پر مون اُن اَنمول .... جو عمل ڪونه ڪيو.

(v) برابر جملن لاءِ ✓ ۽ غلط جملن لاءِ ✗ لکو:

١) ڪشور ۽ برجوءَ جي سچي دوستي هئي. ☐

٢) جوش ۾ هوش وڃائڻ نہ گهرجي. ☐

٣) برجوءَ زوريءَ ڪشور جي مٿي تي بال اُڇلايو هو. ☐

۴) برجو پڇتاءَ ڪان پري هو. ☐

(vi) ڏنل تڪر گفتگوءَ جي روپ ۾ لکو: شروعات جون سٽون ڏنل آهن.

ڪشور: برجو، ٻاهر ڇو بيٺو آهين؟ اَندر اَچ

برجو: ها - ها - تو سان ملڻ ئي آيو آهيان...

وياڪرڻ

ظرف

اُهو لفظ جيڪو فعلَ، صِفت يا ٻئي ظرفَ سان لاڳاپو رَکي ٿو ۽ جنهن مان وقت، جاءِ، ريت، قدر، اَنداز، ناڪار، قبوليت وغيره جي مَعنيٰ نِڪري ٿي اُن کي ظرف چئبو آهي.

جيئن تہ: هاڻي، مٿي، آهستي، نہ، ها، وغيره.

مثال طور: (١) گهوڙو آهستي ڊُڪيو. (٢) اَنبُ تمام مِٺو آهي.

(٣) مان هميشه ماءُ پيءُ جو چيو مڃيندو آهيان.

هيٺين جملن مان ظرف ڳولهي لِکو:

١) مون ڪالهہ هڪڙو نانگ ڏٺو.

٢) هوُ آهستي آهستي پڙهي ٿو.

٣) ٻاهر تيز ٻَري ٿي.

۴) تورو ترسو، اَنيل جلد موٽندو.

۵) هوُ چڱو ڳائي ٿو.

LN1YPD

٣. ڪڇڻي

ڪڇڻيءَ جو گلوبل برانڊنگ ڪرڻ جو سرڪار فيصلو ڪيو آهي. ڪڇڻي هاڻ برگر، پيزا ۽ چائومن وانگر گلوبل فوڊ بڻجي ويندي، اُن ۾ ڪوبہ شڪ ڪونهي.

ڀارت سرڪار چاهي ٿي تہ ڪڇڻي بہ دنيا جي هر ريسٽورنٽ جي رڌڻي ۾ ميسر ٿئي ۽ دنيا جي سڀني ملڪن ۾ لوڪ پريہ ٿئي.

٢ نومبر٢٠١٧ع دهليءَ ۾ نئشنل فوڊ فيسٽيول ملهايو ويو. جنهن ۾ دنيا جي هر ملڪ جي ڪاڌي جون وئرائٽيون کائڻ ۽ ڏسڻ وٽان مليون. ۴ نومبر ٢٠١٧ع تي پرڌان منتري جي حاضريءَ ۾ اٺ سؤ ڪلوگرام چانورن جي ڪڇڻي تيارڪئي ويئي جو هڪ ورلڊ رڪارڊ آهي. ان سان گڏ ڀارت جي هن ريسپيءَ جو بہ ڪافي ماترا ۾ پرچار ٿيو آهي ۽ اَهڙي نموني اَنترراشٽريہ سطح تي بہ ڀارت جي هن ريسپيءَ جي رڌپچاءَ جي طريقي جي سڃاڻپ وڌندي.

سوال آهي تہ اِن لاءِ ڪڇڻيءَ کي ئي ڇو چونڊيو ويو؟ ڪڇڻي حقيقت ۾ ايڪتا جي نشاني آهي. غريب چاهي شاهوڪار، هندو چاهي مسلمان ڪڇڻي هرڪو چاهہ سان کائي ٿو. وري اُها ڀارت جي هر پرانت جا رهواسي کائيندا آهن.

ڪڇڻيءَ ٺاهڻ لاءِ رواجي طور چانور، دال ڀاڄيون ۽ مصالحن جو اِستعمال ڪيو ويندو آهي.

اُتر ۽ اوڀر وارن پرانتن ۾ چانورن جي پئداڻش وڌيڪ ٿيندي آهي تہ وري مڌيہ ۽ ڏکڻ ڀارت ۾ دالين جي. مصالحا اولهہ ۽ ڏکڻ ڀارت ۾ جهجها ٿين. ان ڪري ڪڇڻي ڀارت کي سڀني پرانتن ۾ کاڌي ويندي آهي. ان طرح سڀني پرانتن جو ڪڇڻيءَ ۾ يوگدان آهي ۽ پوري ڀارت کي جوڙي رکيو آهي. ٻين لفظن ۾ چئجي تہ ڪڇڻي معنيٰ سچو هندوستان!

ڪشمير کان وٺي ڪنيا ڪماريءَ تائين ڪڇڻي ٺاهڻ جا بيشڪ اَلڳ اَلڳ طريقا ۽ نالا آهن پر شيءِ ساڳي آهي. ڪشمير ۾ پيلي چانورن جو پرساد ٺاهيو ويندو آهي، جنهن کي 'تهري' چوندا آهن. کُبير جي پوڄا ڪشميري پنڊت ڪڇڻيءَ جي ڀوڳ سان ڪندا آهن. پنجاب ۽ هريانا ۾ ڪڇڻيءَ ۾ مڱن جي دال ۽ باجهري بہ ملائي ويندي آهي. راجستان ۾ سردين ۾ باجهريءَ جي ڪڇڻي کاڌي ويندي آهي. ڪڇڻيءَ سان گڏ پاپڙ بہ کائڻ پسند ڪندا آهن. گجرات ۾ ڪڇڻيءَ جو سواد ٿورو منو هوندو آهي ۽ ڪڙهيءَ سان گڏ کاڌي ويندي آهي. اُتر پرديس ۾ ڪڇڻيءَ کي وڌيڪ سوادي بڻائڻ لاءِ اُن ۾ ڀاڄيون بہ وڌيون ويندیون آهن ۽ اُن کي 'تهري' چوندا آهن. اولهہ بنگال ۾ دسهڙي جي موقعي تي يعنيٰ دُرگا پوڄا وقت پرساد طور ڪڇڻي ورهائي ويندي آهي. اهو پرساد مصالحن سان ڀرپور ۽ ڏاڍو سوادي هوندو آهي. ڪرناٽڪ ۾ ڪڇڻيءَ کي 'بيسي بيلي ڀات' چوندا آهن. هن ڪڇڻيءَ ۾ هر قسم جا اناج گڏيا ويندا آهن. ڏکڻ ڀارت ۾ ڪڇڻيءَ ۾ ڪارا مرچ ۽ ڪاجا وڌا ويندا آهن. اوڙيسا ۾ ڪڇڻيءَ کي کيچڙي چوندا آهن، جنهن ۾ ادرڪ پڻ وڌي ويندي آهي. جگنناٿ پوريءَ جو پرساد بہ ڪڇڻيءَ جو هوندو آهي جيڪو ڏاڍو سوادي ۽ مشهور آهي. پونگل ڏکڻ ڀارت جو هڪ مشهور اُتسوَ آهي. اُتسوَ تي پرساد جي روپ ۾ ڪڇڻي ڏني ويندي آهي، هن پرساد کي ئي پونگل چوندا آهن. آنڌرا پرديش ۽ تيلنگانا ۾ ڪڇڻيءَ جو رنگ ۽ روپ ڪجهہ اوَر ئي هوندو آهي. حيدرآباد ۾ نان ويڄ ڪڇڻي ڏاڍي مشهور آهي جنهن کي ڪڇڻي ڪيما کٽا چوندا آهن. سنڌين جي ڪڇڻي چانور ۽ دال جي ٿلهيل هوندي آهي، جنهن ۾ سڀي گيهہ جو تڙڪو ڏيندا

آهن، جيڪا ڏهي، پاپڙ سان کاڌي ويندي آهي. هاڻ تہ ان ۾ تورين پاڃيون جهڙوڪ پيز، گجر جا سنها ٽڪر ڪري وجهي کچڙي تاهي ويندي آهي جا تمام سوادي ٿيندي آهي. سوامي نارائڻ مندرن ۾ پرساد طور ورهائجندڙ کچڙيءَ جو سواد بہ ڪڏهن وساري نہ سگهبو.

آيرويد ۾ کچڙيءَ کي امرت جهڙو درجو ڏنل آهي جنهن کي 'ڪرشرا' چوندا آهن. 'ڪرشرا' جو مطلب آهي ٻن شين کي برابر حصي ۾ ملائي رڌڻ. آيرويد جي ڪتاب ''ڀاو پرڪاش نگهنتو'' ڪرشرا تاهڻ جي وڌي ڏنل آهي، جنهن مطابق چانورن ۽ دال کي ساڳئي حصي رسيءَ ۾ ڪٽي پاڻيءَ ۾ وجهي رڌبو آهي. پوءِ ان ۾ سينڌو لوڻ، ادرڪ ۽ هڱ جو تڙڪو ڏنو ويندو آهي. ان کي ڪرشرا چوندا آهن جيڪو امرت وانگر هوندو آهي.

آيرويد ۾ مڪر سنڪرانتيءَ کان وٺي هوميءَ تائين کچڙي کائڻ جو مناسب وقت ٻڌايو ويو آهي. آيرويد مطابق وات، پت، ڪف جو سنتولن بگڙجڻ سان بيماريون ٿينديون آهن. کچڙي وات، پت ۽ ڪف جي وچ ۾ ميزان رکڻ جو ڪاريہ ڪندي آهي. اڄ جو وگيان بہ اسانجي ابن ڏاڏن جي مڃتائن جي پُٺڀرائي ڪري ٿو. ڏٺو وڃي تہ کچڙيءَ ۾ قوت بخش جزن جو صحيح سنتولن آهي يعني چانور، دال، گيهہ سان آسانکي ڪاربوهائيڊريٽس، پروٽين، فائبر ۽ صحيح ماترا ۾ سٽيپ ملي ٿو. (ڀارتيہ سنڌو سڀا ممبئي جي نيوز ليٽر تان ورتل.)

نوان لفظ:

پُٺڀرائي ڪرڻ = همٿائڻ	مڃتا = قبوليت

اَڀياس

سوال ١: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جملن ۾ لکو:

١) کِچڙي بابت سرڪار ڪهڙو فيصلو ڪيو آهي؟
٢) ڪشمير ۾ ڪُبير جي پوڄا لاءِ ڪهڙو پرساد تاهيندا آهن؟
٣) راجستان ۾ سردين ۾ چاجي کِچڙي تاهي ويندي آهي؟
٤) ڪرناٽڪ ۾ کِچڙيءَ کي ڇا چوندا آهن؟
٥) آيرويد موجب بيماريون ڇو ٿينديون آهن؟

سوال ٢: هيٺين سوالن جا جواب تورڙي ۾ لکو:

١) کِچڙيءَ کي گلوبل فوڊ لاءِ ڇو چونڊيو ويو آهي؟
٢) سِنڌي کچڙي ڇا جي ٺهيل هوندي آهي؟
٣) 'ڪرشرا' ڇا کي چوندا آهن؟

سوال ٣: هيٺين ۾ خال ڀريو:

١) کِچڙيءَ سان گڏ .... بہ کائڻ پسند ڪندا آهن.
٢) اُتر پرديش ۾ کچڙي وڌيڪ سوادي بڻائڻ لاءِ اُن ۾ .... وڌيون وينديون آهن.
٣) اوڙيسا ۾ کچڙيءَ کي .... چوندا آهن.
٤) .... ڏکڻ ڀارت جو هڪ مشهور اُتسو آهي.
٥) کِچڙيءَ ۾ .... جو صحيح ميزان آهي.

سوال۴: ضد لکو:-

۱) ايڪتا ۲) برابر ۳) وڌيڪ ۴) امرت ۵) جهجها

سوال ۵: صفتون ٺاهيو:

۱) سرڪار ۲) سواد ۳) بيماري ۴) وقت ۵) حقيقت

پورڪ اَڀياس

۱. تڪر تي عملي ڪم

ڪشمير کان وٺي ڪنيا ڪماريءَ .... ڪڏهن بہ وساري نہ سگهبو.

۱) پارٽ جا راڄيہ

ڪشمير | | |

۲) اولهہ بينگال ۾ درگا پوڄا وڏو راڄيہ اُتسو هوندو آهي..
برئڪيٽ مان مناسب لفظ کڻي گول ڀريو.
(گڻيش اُتسو، پونگل، نوراترا، ويساکي.)

۱) مهاراشٽر ۲) پنجاب ۳) تامل ناڊو ۴) گجرات

۳) هڪ سٽ ۾ جواب ڏيو.
(الف) ڏکڻ ڀارت ۾ ڪهڙي ڪيئن ٺاهي ويندي آهي؟
(ب) ’ٿهري‘ نالي جي کچڙي ٺاهيندڙ آستان لکو.

۴) ”سنڌين جي کچڙي“ وشيہ تي پنهنجا ويچار لکو.

۲. جوڙا ملايو.

۱) دال	سانبڙ
۲) پالڪ	چمون
۳) گلاب	پنير
۴) ملائي	ماکڻي
۵) اِدلي	ڪوفتا

۳. گهر ۾ پنهنجي ماءُ کان هيٺيون شيون ٺاهڻ سِکو ۽ اُن جو طريقو لکو.

(۱) سيئل ڊبل روٽي / ڦُلڪا (۲) چاش ۾ بريڊ (۳) پڪوڙا

LNAUR1

پاڙ ڪريان - پاڙ سکان

١. اَ، ڪُ، بد، اڻ، غير

اِهي اکر اڳياڙين جي روپ ۾ ڪم آڻي ضد ٺاهي سگهبا آهن.

ضد

مثال: ’اَ‘

سهڪار - اَسهڪار
سنتوش - اَسنتوش
ڏرم - اَڏرم

’ڪ‘

سنگهه - ڪُسنگهه
روپ - ڪُروپ
نياءُ - ڪُنياءُ

’بد‘

نام - بدنام
فضيلت - بد فضيلت
نصيب - بدنصيب

مثال: ’اَ‘

ٺهڪندڙ - اَڻ ٺهڪندڙ
هوند - اَڻ هوند
وڻندڙ - اَڻ وڻندڙ

’غير‘

حاضر - غير حاضر
واجب - غير واجب
مناسب - غير مناسب

اَهڙي نموني هيٺين جا ضد لکو.

ٽيڙي ...... ضروري ......
واقف....... سمرت ....
دعا .... سنگهه ....

٢. مثال موجب چوڪنڊا ڀريو:

مثال:	اچڻ	وچڻ
(١)	چڪڻ	
(٢)	ٻَڌڻ	
(٣)	روئڻ	
(٤)	اُٿڻ	
(٥)	روئارڻ	
(٦)	ڳولهڻ	
(٧)	رُسڻ	

٣. هيٺ برئڪيٽ ۾ ڏنل مناسب چوڻي پهاڪو ڪم آڻي جملا پورا ڪريو:

(سنگهه تاري ڪسنگهه ٻوڙي، آهي ته عيد نه ته روزو، آه غريبان قهر خدائي، ڦڙي ڦڙيءَ تلاو، ٻه ته ٻارهان.)

١) ڪنهن به غريب، لاچار کي ڪڏهن به ستائڻ نه گهرجي. چو ته چيو ويو آهي ------

٢) هر مهيني مان بئنڪ ۾ ڪجهه پئسا بچائيندو آهيان، سچ چيو ويو آهي ------

٣) رميش ته بچت ۾ وشواس نه ڪندو آهي. بس جيڪو ڪمائيندو آهي، يڪدم خرچ ڪري چڏيندو آهي، سچ چيو ويو آهي -----

٤) ڊاڪو رتناڪر سنتن جي صحبت ۾ رشي والميڪي بڻجي ويو، سچ چيو ويو آهي -----

پُڻي جو سئر

ڏسو. ڄاچيو. چرچا ڪريو ۽ ٻڌايو.

پُڻي بابت ڄاڻ حاصل ڪري لکو.

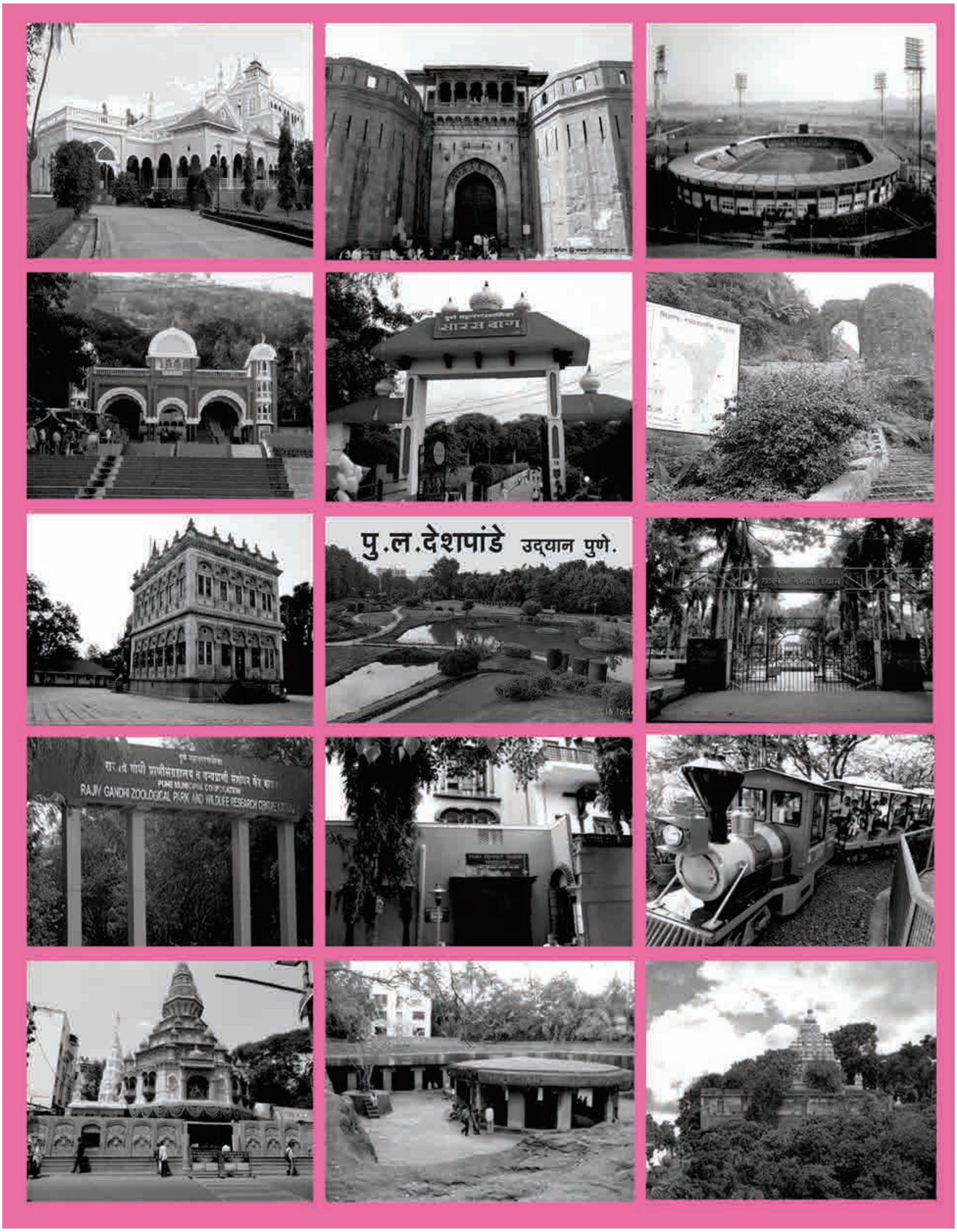

۴. گيت

ٻڌو. ڳايو.

ساوڻ جي رت آئي، مستي ڇائي،
بوندو برسن بجليون ڪڙڪن،
ڪڪرن موج مچائي، مستي ڇائي.
ڌرتي جهومي، اَنبر جهومي، ڏار ڏار ۽ پن پن جهومي،
هير ٿڌيءَ جي جهونڪن آندي ڪڻ ڪڻ ۾ سرهائي.
مستي ڇائي.
مور نچي ٿو، ڍيل نچي ٿي، من جي چنچل ڪلي ٽڙي ٿي،
ڪنهن جي منڙيءَ ياد اچي آ، من جي مونجهه مٽائي.
مستي ڇائي.
ڪويل ڪو ڪو گيت ٻڌائي، پيئنرو مکڙين کي جاڳائي،،
ٽارين گل جي چپن چمڻ لاءِ پنهنجي چيلهه جهڪائي.
مستي ڇائي.
تال ندين پرجي ويا سارا ڇَوهر لهر جي ڪٽيا ڪنارا،
بند نه ڪن ٿا ڪر تڏهن پيي - اچا وسڻ جي وائي.
مستي ڇائي.
وهنجي هر شئه ڪئي صفائي ڌرتيءَ پاتي ساڙهي سائي،،
ڪارن ڪڪرن وسي وسي آهي، جڳ جي پياس ٻجهائي.
مستي ڇائي

نوان لفظ:

رُتِ = مُندَ،	بَرسَنِ = وَسِنِ،	اَنبَرُ = آسمان،
جهونڪِنِ = جهوبَنِ،	سَرهائي = خوشي،	چنچل = چلولي ،
وَهنجي = سنان ڪري،	پياسَ ٻُجهائڻ = اُڃ مِٽائڻ،	تالَ = تلاوَ

اَڀياس

سوال ١: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جُملن ۾ لکو.

١) ساونڻ جي رُتِ ۾ ڪڪر ڪيئن موَج مچائن ٿا؟
٢) برساتي مُند ۾ ڌرتي ۽ آڪاس جا ڪندا آهن؟
٣) شاعر هن گيت ۾ ڪڪرن جو ڪهڙو چِتر چٽيو آهي؟

سوال ٢: هيٺين سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو.

١) ڪهڙا پکي ساونڻ جي مينهوڳيءَ ۾ ڪيئن؟ موَج مچائيندا آهن؟
٢) شاعر 'مستي چائي' ور ور ڪري ڇو لکيو آهي؟

سوال ٣: بيت جي آڌار تي سٽون پوريون ڪريو.

١) جهولا جهُولنِ .... مستي چائي.
٢) مورُ نچي ٿو .... مونجهه مِٽائي
٣) ڪوَيل ڪوُڪوُ... چيلهه جُهڪائي.
٤) وهنجي هر شئه .... پياسَ ٻُجهائي.

سوال ٤: (الف) هن بيت مان 'ڇ' ۽ 'جهه' سان شروع ٿيندڙ ٿي ٿي لفظ ڳولهي لکو:
(ب) هن بيت مان ڪي به پنج اهڙا لفظ ڳولهي لکو، جيڪي هنديءَ ۾ به ڪتب ايندا آهن.

سوال ٥: خِال ڀريو:

١) .... ڏڏيءَ جي جهونڪن آندي ڪَڪَ ڪَڪَ ۾ سرهائي.
٢) ڪنهنجي .... ياد اَچي آ، من جي مونجهه مٽائي.
٣) تال نديون ڀرجي ويا سارا، چوڌڌ لهر جي ڪَٽِيا ....

پورڪ اَڀياس

(١) شعر بند تي عملي ڪم

مور نچي ٿو .... اَچا وسڻ جي واتي.

(i) مناسب جواب چوکنڊن ۾ لکو:-

	گيت ڳائي.
	نچي ٿو.

(ii) جوڙا ملايو:-

١) پوئنرا	نازڪ
٢) ناريون	ياد
٣) ڪلي	مڪڙيون
٤) منڙي	چنچل

(iii) هيٺيان چوڪنڊا پورا ڪريو:-

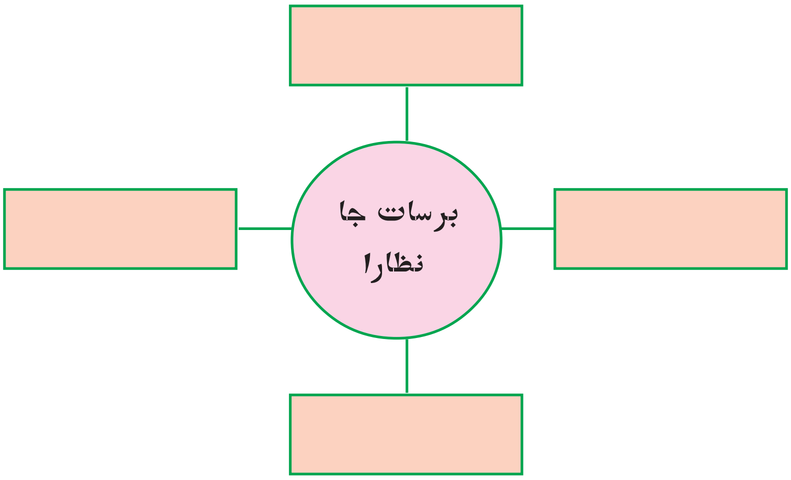

(٢) ’جيڪڏهن برسات نہ پوي تہ‘ اِن وشيہ تي پنهنجا ويچار لکو:

(٣) اِنٽرنيٽ تي وڃي ڄاڻ حاصل ڪريو تہ ڀارت وانگر ٻيا ڪهڙا ملڪ آهن، جتي برساتي مند هوندي آهي.

(٤) توهان کي ڏنل بيت جون ڪهڙيون سِٽون وڻيون ۽ ڇو؟

(٥) قدرت جي شين مان اَسانکي گهڻو ڪجهہ سِکڻ لاءِ ملي ٿو. مثال جيئن ڌرتي اَسان کي سهنشيلتا جو گڻ سيکاري ٿي. تيئن هيٺ ڏنل شيون ڇا سيکارين ٿيون. لکو.
(تارا، سج، ٻاٽي، ڪمل جو گل، ڏيئو، ميهندي، گُلاب جو گل)

پاڙ ڪريان - پاڙ سڪان

١. هيٺيون ٽڪر پڙهي مشغوليون ڪريو:-

گهمڻ جو شوق مونکي ننڍي هوندي کان ئي آهي. البت اِها هڪ نرالي ڳالهه ته اڄڪلهه نوڪريءَ جي وقت ۽ ٻين مشغولين سبب اِن لاءِ وقت گهٽ ملندو اٿم. هر روز صبح جو اٽڪل ساڍي ڇئين بجي اُٿندو آهيان. اِن جو اَصل ڪارڻ ٻه اِسڪول واري زماني ۾ سُئر تي سوير نڪرڻ جي عادت آهي.

١) ٽڪر مان لفظ ڳولهيو:

١) وڌ جو ضد ....
٢) شام جو ضد ....
٣) ’جيتوڻيڪ‘ معنيٰ ڏيکاريندڙ.....................
٤) ’لڳ ڀڳ‘ معنيٰ ڏيکاريندڙ ....
٥) عدد ڏيکاريندڙ لفظ ....
٦) ’غئر‘ جو هم آوازي لفظ.........................

(٢) ٽڪر تي آڌار رکندڙ ٢ سوال ٺاهيو:

(٣) ’منهنجو شوق‘ وشيه تي ڪجهه جملا لکو:

٢. هيٺين جملن مان ليڪ ڏنل لفظ وياڪرڻ موجب سڃاڻو:

(الف) اَسان سُپاٽي نئين ڪار خريد ڪنداسين.
(ب) پارت سُٺي راند ڪيڏي پر هوُ هارائجي ويو.
(ب) مونکي پاءُ لاءِ رکڙي گُهرجي.
(پ) شاباس! تو گهڻي محنت ڪئي آهي.
(پ) مان امتحان ۾ اَول ايندس.

٣. زير زبر پيشُ جي ڪري بدل سدل

مثال ڪي ڌيان ۾ رکي ٻين لفظن لاءِ گهٽ ۾ گهٽ ٻه جملا لکو.

مثال: سر

(i) سِرُ: مان ديش لاءِ سِرُ ڏيندس
(ii) سِرَ: سِرون پٿين ٺاهڻ ۾ ڪم ايندين آهن.
(iii) سُرُ: لتا منگيشڪر جو سُرُ ڪوئل وانگر مٺو آهي.

١) سڌ
٢) پٽ
٣) پٽ
٤) وٽ
٥) ڪٽ
٦) سک

۵. تعليم ئي سچي دولت آهي

ٻڌو. پڙهو ۽ سمجهو.

هڪ راجا هو. راجا کي هميشهہ پرجا جو اونو هوندو هو. پرجا سکي ستابي هجي، اُن لاءِ هو بيحد يتن ڪندو رهندو هو. ڪڏهن ڪڏهن تہ اَڪيلو، جدا جدا ويس ڪري، رات جو گهمندو رهندو هو. اِن لاءِ تہ هو پاڻ پرجا جا دکہ - درد محسوس ڪري سگهي.

اِئين ئي هڪ ڏينهن، هڪ نئون ويس ڌاري راجا عوام جي جاچ ڪرڻ نڪتو. اِئين ڪندي ڪندي هو جهنگلن جي رستن وچي پهتو. اوچتو آسمان ۾ بادل ڇانئجي ويا. تيز طوفاني برسات پوڻ لڳي. ڏينهن جو ئي جڻ رات ٿي ويئي. راجا کي چڱيءَ طرح سان ڪجهہ بہ نظر نہ پيو اچي. ائين ڀٽڪندي ڀٽڪندي راجا جهنگل جي ٻاهرين حد تائين پهتو. بکہ اُڃ ۽ ٿڪاوٽ ڪري، هو هڪ وڻ هيٺان وينو. اُن وقت ئي ننڍڙا ٻار، اُتان لانگهائو ٿيا. راجا ٻارن کي سڏ ڪري چيو ”ٻارو، هت اَچو“ مون کي ڏاڍي بکہ لڳي آهي. ڇا توهان منهنجي مدد ڪري سگهو ٿا؟ هڪ ٻار چيو، ”ها، سائين، اَسان جو گهر ويجهو آهي، بس توهان ٿورو ترسو. اَسين اِجهو آياسين.“ ائين چئي ٽيئي ٻار ڊڪندا ويا ۽ جهٽ اُنهن راجا لاءِ ڪاڌو پاڻي آندو. راجا تمام خوش ٿي چيو، ”ٻارو، سچ پچ توهان اوکي مهل منهنجي مدد ڪئي آهي. مان راجا آهيان“ مان توهان تي فخر محسوس ڪيان ٿو.“ توهان جي اِن نيڪ ڪم لاءِ مان توهان کي اِنعام ڏيڻ چاهيان ٿو. ٻڌايو، توهان کي ڇا گُهرجي؟

ڪجهہ دير بعد هڪ ٻالڪ چيو، مون کي توهان وڏي زمين ڏيو.

سڀ ڪجهه ملندو.“ راجا جواب ڏنو.

پيو ڏاڍو خوشيءَ مان چيو، ”واهه، پوءِ ته منهنجي مُراد به پوري ٿيندي. مان غريب آهيان. مونکي ڌن دولت گُهرجي جنهن مان سنو ڪاٺي سگهان، سُنو پهري سگهان، خوب موج مستي ڪيان.“ راجا وراڻيو، ٻچڙا، مان توکي جام جام ڌن ڏيندس، هاڻي ٽئين ٻالڪ جو وارو هو. راجا هُن کان پڇيو، گُهر، جيڪو گُهرڻو اَٿيئي.“

ٽئين ٻالڪ ورندي ڏيندي چيو، ”منهنجو سپنو آهي، مان خوب پڙهائي ڪيان ۽ اوچي تعليم حاصل ڪريان.“ راجا چيو، ”واهه! تنهنجي پڙهائيءَ جي پوري ذميواري منهنجي.“ اَهڙي نموني راجا پنهنجي ماڳ موٽيو. محلات ۾ وڃڻ شرط ٽنهي ٻارن جون گهرجون پوري ڪرڻ جو جوڳو بندوبست ڪيو.

ٽيئي ٻار ڏينهن رات محنت ۾ لڳي ويو. وقت گذرندي هو نوان نوان گرنٿ پڙهندي هڪ برک ودوان بڻيو. راجا ٽئين ٻالڪ کي جو هاڻي شاستر - اَرٿ ۾ ماهر هو، پنهنجي راڄ ۾ منتريءَ جو پد ڏنو.

پهرين ٻالڪ جنهن گهر - زمينون ورتيون هيون، پوڙ سبب سندس سڀ برباد ٿي ويو. ٻيون ٻالڪ، جنهن ڌن دولت حاصل ڪئي هئي، هن سڀ پئسو موج مستيءَ ۾ وڃائي ويٺو. گهڻين پئسي سبب هُن ۾ خراب عادتون گهر ڪري چڪيون هيون، اَهڙو به وقت آيو جو سڀ پيسا وڃائي واپس غريب ٿي ويو. ٻئي ٻالڪ هاڻي راجا وٽ، پنهنجي دوست مطلب منتريءَ سان ملڻ آيا، اُداس ٿي منتريءَ کي چيايون: اَسان راجا کان اِنعام وٺڻ وقت عزيز پل ڪئي هئي. اَسان وٽ گهر زمينون، پيسا ڪجهه به نه رهيو آهي. تڏهن منتري کين چيو، ”ڪنهن وٽ به ڌن دولت هميشهه نه رهندو آهي. اِهو ته ايندو - ويندو رهندو آهي. صرف تعليم ئي آهي، جا اَسان وٽ دائما رهندي آهي تعليم ئي سچي دولت آهي.“

نوان لفظ:

اونو = خيال،	يتن = ڪوشش،	مطابق = انوسار
عزيز = وڏي،	دائما = هميشهه	

اَڀياس

سوال ١: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جُملن ۾ لکو.

١) راجا کي ڪنهن جو اونو هوندو هو؟

٢) ٻارن راجا کي ڪهڙي مدد ڪئي؟

٣) پهرين ٻار راجا کان انعام ۾ ڇا گهريو؟

سوال ٢: هيٺين سوالن جا ٿورن ۾ جواب لکو.

١) پرجا کي سکيو ستابو رکڻ لاءِ راجا ڪهڙا يتن ڪندو هو؟

٢) جهنگل ۾ راجا جي ڪهڙي حالت هئي؟

٣) ٽيئن ٻار جو ڪهڙو سپنو هو؟

سوال ٣: (الف) هيٺين جا ضد لکو.

رات، ڏُک، راجا، نوڪر

(ب) ساڳي ء معنيٰ وارن لفظن جا جوڙا ملايو..

(الف)	(ب)
دولت	ڌاڙو
وقت	خواب
سپنو	ڏکي
اُداس	ڌن

پورڪ اَڀياس

ڌڪر تي عملي ڪم

اِئين ئي هڪ ڏينهن .... اِنعام ڏيڻ چاهيان ٿو.

(i) گولا پورا ڪريو:-

راجا

(ii) 'ڪنهن' ڪنهن کي، ڪالم پورا ڪريو:-

١) اَسين اِجهو آياسين	ڪنهن	ڪنهن کي
٢) مان راجا آهيان.		
٣) پارو هت اَچو.		
۴) توهان ٿورو ترسو.		

(iii) ڌڪر ۾ 'طوفاني' لفظ برسات سان ڪم آندل آهي. طوفاني سان ٺهڪندڙ لفظ گول مان چونڊي لکو:

١) طوفاني ....

٢) طوفاني ....

٣) طوفاني ....

۴) طوفاني ....

هوا، پهاڙ
رات، لهر، وڻ
مٽي، ڳيرا

(iv) اَسان جو گهر ويجهو آهي.

جملي موجب خال ڀريو:-

ضمير	اِسم	حرف جر	فعل

LNTLUB

وياڪرڻ

حرف جر

هيٺيان جُملا پڙهو:

١) ڪتاب ٽيبل تي پيو آهي.　　٢) لفافو ڪيسي ۾ آهي.　　٣) ڇوڪرو مندر ڏانهن ويو.
٤) راجيش ماءُ کي پرڻام ڪيو.　　٥) راڻي ۽ پٽا لاءِ پاڻي آندو.

پهرئين جملي ۾ 'تي' لفظ ٽيبل ۽ ڪتاب جو لاڳاپو ڏيکاري ٿو. ٻئين جُملي ۾ 'ڦ' لفظ ڪيسي ۽ لفافي جو لاڳاپو ڏيکاري ٿو. ساڳئي نموني 'ڏانهن' لفظ ڇوڪري ۽ مندر، 'کي' لفظ راجيش ۽ ماءُ 'لاءِ' لفظ راڻي ۽ پٽا جو لاڳاپو ڏيکارين ٿا.

اِهي لفظ جيڪي اسم يا ضمير جي پٺيان اَچن ۽ انجو لاڳاپو ٻئي اسم يا ضمير سان ڏيکارين، اُنهن کي 'حرف جر' چئجي ٿو.

هيٺين جملن مان حرف جر ڳولهيو:

١) هرڪنهن لاءِ قرب ۽ همدرديءَ جي ڀاونا رکجي.　　٢) رميش ڪالهه ممبئي مان آيو.
٣) منهنجي مامي وٽ وڏي لئبرري آهي.　　٤) اَسانجي اِسڪول ۾ ساليانو جلسو ملهايو ويو.
٥) سڀ سونا سِڪا زمين تي ڪِري پيا.

پاڻ ڪريان - پاڻ سکان

خط

١. پنهنجي ننڍي ڀاءُ کي اِمتحان ۾ پهريون نمبر اَچڻ تي واڌايون ڏيندي خط لکو.
٢. پنهنجي اِسڪول جي ساليانى جلسي ۾ ڀهرو وٺڻ لاءِ هيڊ ماسٽر کي خط لکو.
٣. ميونسپل واسطيدار عملدار کي پنهنجي ايراضيءَ ۾ وڻ پوکائڻ لاءِ عرض ڪندي خط لکو.
٤. توهانجي وارڊ جي نگرسيوڪ کي پاڻيءَ جي اَڻاٺ دور ڪرڻ لاءِ خط لکو.

آکاڻي

١. ڏنل شروعات مان آکاڻي پوري ڪريو:-

هڪ دفعي جي ڳالهه آهي. سيما ۽ ريما ٻئي ساهيڙيون گڏجي ميلي ۾ گهمڻ ويئون..............

٢. ڏنل لفظن مان آکاڻي ٺاهي لکو.

ڏرمو، ڪُتو، چور، بچائڻ.

٣. ڏيڻ مان آکاڻي ٺاهي لکو:-

ٻه ٻليون - منائي - باندر - تارازي - باندر جو منائي کائڻ - نصيحت - سِرو

گفتگو

١. ٽرين ۾ مسافري ڪرڻ وارن ٻن مسافرن وچ ۾ گفتگو لکو.
٢. پاڻيءَ جي بچت لاءِ ٻن دوستن يا ساهيڙن جي وچ ۾ گفتگو لکو.
٣. هوا ۽ پاڻيءَ وچ ۾ گفتگو لکو.

٦. سچو ڌرم

ٻڌو. پڙهو ۽ سمجهو.

بزرگن جي چوٽي آهي تہ پاڙو اَبو اَمڙ ٿيندو آهي. مٿن - مائٽن ڪان وڌيڪ پاڙيسري مددگار ثابت ٿيندا آهن. پر پريم نگر ۾ رهندڙ سروانند شاستري ۽ مولانا محمد علي اِن چوٽي جي اُبتڙ ئي ڪم ڪري رهيا هئا. ٻنهي جا گهر هڪ ٻئي جي سامهون هئا. هو جڏهن بہ هڪ ٻئي جي سامهون اَچي ويندا هئا تہ هڪ ٻئي ڪان مُنهن ڦيري اَهڙي ريت هليا ويندا هئا جو سندن چهرن مان ڌرمي ۽ مذهبي ڪٽرپڻو لڪي نہ سگهندو هو.

ٻئي طرف ٻنهي جي ٻارن ۾ پاڻ دوستي هئي. هو مائٽن ڪان لڪي لڪي پاڻ ۾ گڏجي راند - روند ڪندا هئا. هڪ ڏينهن پر واري باغ ۾ شاستريءَ جي پندرهن ورهين جي نرملا اُپاٽڪي ويٺي هئي تہ مولانا محمد عليءَ جو ڏهن ورهين جو پٽ رحيم آيو. پنيان اَچي نرملا جون اکيون هٿن سان بند ڪيون تہ سندس هٿ آلا ٿي ويا ۽ هو وائڙو ٿي ويو. ”ديدي! ڇا تون روئي رهي آهين؟“

”رحيم، اَڄ ’رکشا ٻنڌن‘ جو ڏڻ آهي!“

”تہ ڇا، رکشا ٻنڌن ڏينهن ڇوڪريون روئنديون آهن؟“

”نہ، رکشا ٻنڌن تي ڀينر، پنهنجي ڀائرن کي رکڙي ٻڌنديون آهن. پر مونکي تہ ڪو ڀاءُ ڪونهي! اِن ڪري اَکين ۾ پاڻي ٿو اَچي. من بہ اُداس ٿئي پيو!“

”ديدي، تون مونکي ئي پنهنجو ڀاءُ سمجهہ.“

نرملا جي اُداسي پَر ڪري اُڏامي وئي ۽ سندس اکين ۾ عجيب خوشيءَ جي چمڪ اچي ويئي. نرملا

هڪدم، رحيم کي رڪڙي ٻڌي ڇڏي. ”اَڄ کان تون ئي منهنجو ڀاءُ آهين، توکي ئي منهنجي رکشا ڪرڻي پوندي.“

”ديدي، مان ته اَڃا ننڍڙو آهيان.“ رحيم کلندي چيو، ”تون وڏي آهين. پاڻ توکي ئي منهنجي رکشا ڪرڻي پوندي.“

نرملا ۽ رحيم جي ٽهڪڙن سان ماحول ۾ پوترتا جي سڳنڌ پکڙجي ويئي.

هڪ ڏينهن رحيم پنهنجي هم ڪِلاسين سان گڏ، اِسڪول وڃڻ لاءِ پل پار ڪري رهيو هو جو، هڪ شيطان ڇوڪري ڪيس ڌڪو ڏنو ۽ رحيم نديءَ ۾ ڪري پيو. ٻين ڇوڪرن واڪا ڪرڻ شروع ڪيا. ”بچايو بچايو... رحيم کي بچايو. هو نديءَ ۾ ٻڏي رهيو آهي. پر ڪنهن به کي نديءَ ۾ ٽپو ڏيڻ جي همٿ ڪونه ٿي. اُن وقت نرملا، به پنهنجي ساهيڙين سان پُل تان لنگهي ته ڪَنَ تي آواز پيس. هن ڏٺو ته رحيم غوطا ڪائي رهيو هو. ڪيس ترڻ ڪونه ٿي آيو. ڪنارو پري ڪونه هو. نرملا هڪدم نديءَ ۾ ٽپو ڏنو ۽ گهڻي جفاڪشي ڪري رحيم کي ڪناري تائين گهلي آئي.

ڇوڪرا ۽ ڇوڪريون اِسڪول ڪونه ويا ۽ رحيم کي اسپتال کڻي ويا. نرملا ڊاڪٽر کي چيو - ”هي رحيم آهي. منهنجو ننڍڙو ڀاءُ. مان پريم نگر ۾ رهندي آهيان. رحيم جي بابا جو نالو مؤلانا محمد علي آهي. مان توهانکي اَئڊريس ٿي ڏيان - ڪيس اطلاح ڏيئي گهرائي وٺو!“

رحيم جي پيٽ ۾ پاڻي پرجي ويو هو. ڊاڪٽر سندس پيٽ مان پاڻي ٻاهر ڪڍيو. رحيم جو بابو مؤلانا محمد علي اِسپتال ۾ پهچي ويو. ايتري ۾ نرملا جو پتا سروانند شاستري به اُتي اَچي پهتو. مؤلانا جي پُٽ رحيم کي نرملا بچايو هو. اِهو ٻڌي مؤلانا جي من مان مذهبي ڪٽرپڻو اُڏامي ويو ۽ نرملا کي ڀاڪر پائي شاباسي ڏنائينس. شاستري ۽ مؤلانا جي اکين ۾ آنسون تري آيا. هڪ ٻئي کي چيائون، ”انسانيت ئي سڀ کان وڏو ۽ سچو ڌرم آهي!“

نوان لفظ:

اُٻاٽڪي = اَڪيلي	غوطا ڪائڻ = ٽٻيون هڻڻ	جفاڪشي = ڪشمڪش
اِطلاح ڏيڻ = ڄاڻ ڏيڻ		

اَڀياس

سوال ۱: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جُملن ۾ لکو.

۱) ٻزرگن جي ڪهڙي چوڻي آهي؟
۲) سروانند شاستري ۽ مؤلانا هڪ ٻئي کان منهن ڦيري ڇو هلندا هئا؟
۳) رحيم ۽ نرملا جو پاڻ ۾ ڪهڙو ناتو هو؟

سوال ۲: هيٺين سوالن جا جواب تَوري ۾ لکو.

۱) باغ ۾ نرملا اُٻاٽڪي ٿي ڇو ويٺي هُئي؟
۲) رحيم نديءَ ۾ ڪيئن ڪري پيو؟
۳) نرملا رحيم کي ڪيئن بچايو؟
۴) مؤلانا محمد جو مذهبي ڪٽرپڻو ڪيئن اُڏامي ويو؟

سوال ۳: هيٺين اِصطلاحن جي معنيٰ لکي جملن ۾ ڪم آڻيو.

غوطا ڪائڻ، ٽِپي پوڻ، اِطلاح ڏيڻ، جفاڪشي ڪرڻ.

سوال۴: هيٺيان جُملا ڪنهن، ڪنهن کي چيا آهن؟

۱) ”اَڄ رڪشاڀنڌن جو ڏڻ آهي.“

۲) ”مان تہ اَڃا ننڍڙو آهيان.“

۳) ”مان پريم نگر ۾ رهندي آهيان.“

۴) ”اِنسانيت ئي سڀ کان وڏو ۽ سچو ڌرم آهي.“

سوال۵: هيٺين لفظن جا ضد لکو.

اُتڙ، دوستي، پنيان، اُداس، ڌرمي.

سوال٦: هيٺين لفظن جون صفتون لکو.

پوترِ، اُپاڻڪائي، مدد، عجب

پورڪ اَڀياس

۱) تڪر تي عملي ڪم

بزرگن جي چوڻي آهي .... ڪتريڻو لڪي نہ سِگهندو آهي.

(i) ’مت مائٽ‘ هڪ مرڪب لفظ آهي. هيٺ ڏنل چوکنڊي مان مناسب لفظ چونڊي مرڪب لفظ پورا ڪريو:-

پڇ، پار، واڙ، پاڙو، حواس

هوش	
ساز	
ڪوٽ	
آر	

(ii) ڏنل هدايت پڙهي جملا وري لکو

۱) بزرگن جي چوڻي آهي (ليڪ ڏنل لفظ بدران مناسب لفظ ڪم آڻيو.)

۲) ٻنهي جا گهر هڪ ٻئي جي سامهون هئا (جملي ۾ ’لڳہ ڀڳہ‘ لفظ ڪم آڻيو.)

۳) پاڙو اَبو اَمڙ ٿيندو آهي (جملو ’اِهو سچ آهي‘ سان شروع ڪريو.)

۴) متن مائٽن کان پاريسڙي وڌيڪ مددگار ثابت ٿيندا آهن.
(جملي کي عدد واحد (Singular) ۾ بدلايو.)

(iii) هڪ لفظ ۾ جواب ڏيو:

۱) نگر جو نالو

۲) پريم جو ساڳي ۽ معنيٰ وارو لفظ

۳) گهٽ جو ضد

LHTDNG

٧. منهنجو وطن

پڙهو. ڳايو.

هي منهنجو وطن، منهنجو وطن، منهنجو وطن.
مصريءَ کان مٺيرو، ماکيءَ کان مٺيرو،
قربان تنهن وطن تان ڪريان پنهنجو تن بدن
هي منهنجو وطن، منهنجو وطن، منهنجو وطن.

پنهنجي وطن جي آءٌ جي حالت ڪريان بيان،
سڏڪي پوي زمين هنجون هاري آسمان،
دکڙا وطن جا ساريندي، منهنجو چلي ٿو من،
هي منهنجو وطن، هي منهنجو وطن، منهنجو وطن.

منٺڙي وطن کان آءٌ رکي ڪي به نه واريان
جيڪي هجيم ڏيئي وري ڪين پچاريان.
دل ۾ هميشه شال رهي، ديش جي لڳن.
هي منهنجو وطن، منهنجو وطن، منهنجو وطن.

جي چاه اٿم ڪا ته وطن شاد ڏسان مان،
آزاد ڏسان مان، وري آباد ڏسان مان،
متي اُنهيءَ ۾ آهه، دکايل جي دل مگن،
هي منهنجو وطن، منهنجو وطن، منهنجو وطن.

نوان لفظ:

هنجون هارڻ = زور سان روئڻ،	سڏڪي پوڻ = روئي پوڻ

اَڀياس

سوال ١: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جُملن ۾ لکو.

١) دڪايل جي دل ڪهڙي ڳالهه ۾ مگن آهي؟

٢) ”منهنجو وطن“ ۾ شاعر ڪهڙي دلي چاهنا ڏيکاري آهي؟

٣) دڪايل پنهنجي وطن لاءِ ڪهڙي قرباني ڏيڻ چاهي ٿو؟

سوال ٢: هيٺين سوالن جا تفصيلي ۾ جواب لکو.

١) منهنجو وطن ڪوتان، اڄوڪي دور ۾ ڪهڙي اهميت رکي ٿي؟

٢) شاعر جو من ڇو ٿو ڇُلي؟

سوال ٣: خال ڀريو :-

١) دل ۾ هميشه شال رهي .... جي لگن.

٢) .... پوي زمين، هنجون هاري آسمان

سوال ٤: هيٺ ڏنل بيت جي سٽن جي سمجهاڻي لکو:

منڙي وطن ڪان آءُ رکي .... منهنجو وطن، منهنجو وطن.

پورڪ اَڀياس

شعر بند تي عملي ڪم:

(١) پنهنجي وطن جي آءُ .... ديش جي لگن.

(i) هيٺ ڏنل جملن سان لاڳاپو رکندڙ سٽون ڳولهي لکو:-

١) ڌرتي روئي پوي.

٢) وطن جون تڪليفون ٻڌايان.

(ii) بيت جي سٽن تي آڌار رکندڙ صحيح جملي لاءِ ✓ ۽ غلط جملي لاءِ ✗ لکو:

١) آسمان زار زار روئي ٿو. (   )

٢) ديش ۾ ڏکه درد آهن. (   )

٣) ديش ڪافي ترقي ڪئي آهي. (   )

٤) هميشه مان ديش بابت ئي سوچيان. (   )

(iii) خاڪو پورو ڪريو.

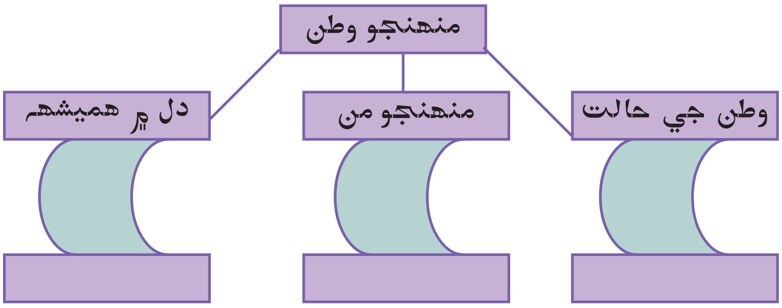

LX39Q4

(٢) ڏنگين مان مناسب جواب ڳولهي خال ڀريو:-

(اُٽتيهہ، ست، ڀارت، مالها، ايڪتا، اَنيڪتا، گلن، ناز، لوڪشاهي)

منهنجو نالو .... آهي. منهنجي ديش جو نالو .... آهي. مونکي پنهنجي ديش تي .... آهي. جدا جدا ڌرم، جدا جدا جاتيون، هت هڪ .... ۾ .... وانگر پرويل آهن. دنيا جي وڏي ۾ وڏي .... اَسان جو ڀارت ديش آهي. ڪل .... راڄيہ ۽ .... مرڪزي ايراضيون ڀارت جي .... ۾ .... درشائن ٿيون.

(٣) ڏنل مٿيون ٽڪر خال ڀري، سڄو وري لکي اُن تي ڇهہ سوال ٺاهيو.

(۴) هيٺين سنڌي سورويرن بابت نيٽ ذريعي ڄاڻ حاصل ڪريو ۽ ڪلاس ۾ ٻڌايو.

برگيڊيئر شري رام هيرا

اَيڊمرل آر. ايچ. ٽهلياڻي

شري پريم رامچنداڻي

(۵) هيٺين ڏڻن بابت چرچا ڪريو. ٻڌايو ۽ ڄاڻ لکو.

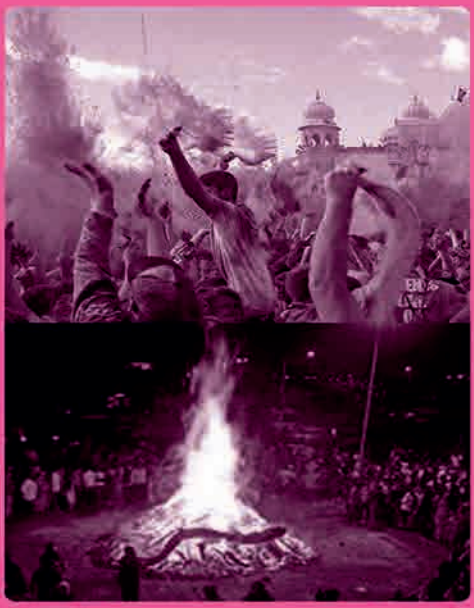

هولي

رکشا بنڌن

پونگل

گڻيش اُتسو

وياڪرڻ

حرف جُملو

هيٺيان جُملا پڙهو.

١) اَسين مهابليشور ۾ لوناولا گُهمڻ وياسين.
٢) ڊاڪٽر دوا ڏني پر فائدو نہ ٿيو.
٣) منوج کي امتحان ۾ سُٺيون مارڪون نہ مليون ڇو تہ هُن اَڀياس گهٽ ڪيو.
٤) ستون رانديگر موهن يا سوهن ٿيندو.

مٿين جُملن ۾ ’۽‘، ’پر‘، ’ڇو تہ‘ ۽ ’يا‘ لفظ ٻن لفظن يا ٻن جُملن کي ڳنڍين ٿا. اَهڙن ڳنڍيندڙ لفظن کي ’حرف جملو‘ چئجي ٿو.

اُن جا ٻيا مثال آهن: نہ تہ، اِن ڪري، تنهن ڪري، ڇاڪاڻ

هيٺين جملن مان حرف جُملو ڳولهيو:

١) مان ۽ مالها مندر ۾ وياسين.
٢) گوپال موتي آيو پر راڌا اُتي رهجي ويئي.
٣) سرلا پاٺ پڙهندي يا گوبند گيت ڳائيندو.
٤) برسات تيز پوڻ لڳي. اِنڪري هوءَ دير سان پهتي.
٥) تون هل نہ تہ مان هلي ويندس.

پاڙ ڪريان - پاڙ سکان

● برئڪيٽ ۾ ڏنل لفظ جي معنيٰ وارو لفظ ڳولهڻ لاءِ گول ۾ مناسب اَکر وجهي لفظ ٺاهيو.

پ					(طاقت)
	ڪ				(خاطري)
ن					(آسمان)
و	ق				(ٿاڪو)
	و	د			(پاڙ)
س	آ				(ساراهه)
و	هه				(سنسا)
ح	يِ		ت		(عجب)
ت	ڪ	ل	ي		(مصيبت)
ف	آ	ئـ	د		(نفعو)

٨. هميشهہ سٺو سوچجي

ٻڌو. پڙهو ۽ سمجهو.

ڪنهن شهر ۾ هڪ سيٺ رهندو هو. سيٺ گهنشامداس هڪ وڏي فئڪٽريءَ جو مالڪ هو. فئڪٽريءَ ۾ سيني ڪم ڪندڙن سان سيٺ جو سدا سٺو وهنوار هوندو هو. فئڪٽريءَ جي مئنيجر همانشوءَ تي سيٺ جو اَٽوٽ ڀروسو هو. همانشو پنهنجو ڪم تمام ايمانداري ۽ اَورچائيءَ سان ڪندو هو. سيٺ جي غير - حاضريءَ ۾ هڪ هڪ ڳالهہ جو نبيرو پنهنجي جوابداري سمجهي پورو ڪندو هو. خاص ڳالهہ اِها هئي تہ هو ڪڏهن بہ موڪل نہ وٺندو هو. اِنهن خوبين ڪري، هن سيٺ جي دل ۾ هڪ پڪتي جڳهہ پاتي هئي.

هڪ دفعي قصو اِئين ٿيو، جو همانشو فئڪٽريءَ تي نہ آيو. سيٺ ذرا پريشان ٿيو. همانشوءَ جي غير حاضري ڪجهہ ڏينهن هلي. سيٺ جي من ۾ خيال آيو، ”شايد مان همانشوءَ جي پگهار نہ وڌائي آهي، اِن ڪري هو غير حاضر رهي اَڻ سڌي نموني اِشارو ڏيئي رهيو آهي.“ جڏهن همانشو فئڪٽري تي حاضر رهيو تہ سيٺ بنا ڪارڻ پڇڻدي ڪيس سڏي چيو، ”همانشو، هن مهني کان تنهنجي پگهار ۾ ڏهہ سيڪڙو اضافو ٿيندو.“ همانشو موٽ ۾ فقط مشڪيو ۽ پنهنجي ڪم تي لڳي ويو. ائين وقت جي رفتار هلندي رهي. پر ڪجهہ ڏينهن بعد همانشو وري ٿورا ڏينهن فئڪٽريءَ تي نہ آيو. هاڻ تہ سيٺ ڏمرجي ويو. من ۾ سوچيائين تہ زوريءَ غيرحاضر رهي، همانشو پگهار وڌائڻ ٿو چاهي. جڏهن همانشو نوڪري تي واپس آيو تہ سيٺ ڪيس گهرائي چيو، هن مهني کان

تنهنجي پگهار ڏهه سيڪڙو گهٽ ٿيندي.`` همانشو ڪنهن به قسم جو رد عمل نه ڏنو ۽ شانت من سان پنهنجي ڪم ۾ مشغول ٿي ويو. همانشوءَ جي اِن وهنوار سيٺ کي حيرت ۾ وجهي ڇڏيو. پگهار وڌڻ وقت به همانشو سانت هو ۽ پگهار گهٽجڻ وقت به هو شانت آهي. اِهي ويچار سيٺ کي ستائڻ لڳا. يڪدم همانشو کي سڏائي چيو، ”همانشو، ڪهڙي ڳالهه آهي، پگهار ۾ واڌ وقت به تون چُپ هئين، هاڻي پگهار ۾ ڪاٽ ڪانپوءِ به تون چپ آهين؛ اِئين ڇو؟``

همانشو مشڪندي وراڻيو ”سيٺ جي، در حقيقت پهريون دفعو جڏهن مان غير - حاضر هوس، اُن وقت مونکي ڌيءَ ڄائي هئي، جڏهن توهان منهنجي پگهار وڌائي ته مون سوچيو ته اِها واڌ منهنجي ڌيءَ ڪري آهي. ٻئي دفعي مان پنهنجي ماءُ جي ديهانت سبب غير حاضر هوس، اُن وقت توهان منهنجي پگهار گهٽائي ڇڏي. مونکي لڳو ته هاڻ منهنجي ماتا هن سنسار ۾ نه آهي، اِنڪري منهنجي پگهار گهٽجي آهي. همانشوءَ جو اِهو جواب ٻڌي سيٺ گد گد ٿي ڪيس چيو، ”واهه! مان تنهنجي اِن شفي ويچار ڌارا تي مُغتون آهيان. جنهن فئڪٽري ۾ تو جهڙا واڌو ويچار رکندڙ آهن، اُها فئڪٽري ڪڏهن به ٽوٽي ۾ نه ويندي.` هاڻ ته مان تنهنجي پگهار ٻيڻي ڪري رهيو آهيان. تنهنجي ايمانداري، تنهنجي اُورچائي ۽ اِها سوچ تنهنجا رتن آهن.

نوان لفظ:

نپٽارو = نبيرو	حيرت ۾ وجهڻ = عجب ۾ وجهڻ	اِظافو = واڌ
گد گد ٿيڻ = خوش ٿيڻ	مُغتون = موهت	ٽوٽو = نقصان
ڌمر جي وچڻ = ڪاوڙجڻ	پيروسو = وشواس	

اَڀياس

سوال ۱: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جُملن ۾ لکو.

۱) هِمانشو پنهنجو ڪم ڪيئن ڪندو هو؟
۲) سيٺ پريشان ڇو ٿيو؟
۳) هِمانشوءَ جي ڪهڙي وهنوار سيٺ کي حيرت ۾ وجهي ڇڏيو؟
۴) واڌو ويچار هئڻ ڪري هِمانشوءَ کي ڪهڙو فائدو ٿيو؟

سوال ۱: هيٺين سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو.

۱) سيٺ جي دل ۾ هِمانشوءَ لاءِ هڪ پڪتي جڳهه ڇو هئي؟
۲) سيٺ ڇا سوچي همانشوءَ جي پگهار وڌائي؟
۳) هِمانشو پگهار وڌائڻ ۽ گهٽائڻ وقت چُپ رهڻ جو ڪهڙو ڪارڻ ٻڌايو؟
۴) اَسان کي هميشه واڌو ويچار رکڻ گهرجن. سمجهايو.

سوال ۳: هيٺيان جملا ڪنهن، ڪنهن کي چيا آهن؟

۱) ”اِها واڌ، منهنجي ڌيءَ ڪري آهي.``
۲) ”هو غير حاضر رهي، اَڻ سڌي نموني اِشارو ڏيئي رهيو آهي.``
۳) ”واهه! مان تنهنجي اِن شفي ويچار ڌارا تي مغتون آهيان.``

سوال۴: هيٺين ساڳي معنيٰ وارن لفظن جا جوڙا ملايو:-

الف	ب
١) خوبيون	نقصان
٢) مغتون	ڳُڻ
٣) ڀروسو	موهت
۴) ٽوٽي	وشواس

سوال۵: هيٺين اِصطلاحن جي معنيٰ لکي جملن ۾ ڪم آڻيو.

نپٽارو ڪرڻ، حيرت ۾ وجهڻ، گڊ گڊ ٿيڻ، اِظافو ٿيڻ، ڏمرجي وڃڻ

سوال٦: هيٺين لفظن جا ضد لکو.

حاضر، خوبيون، ايمانداري، شانت

پورڪ اَڀياس

(١) ٽڪر تي عملي ڪم:

همانشو مشڪندي وراڻيو -- ٽنهنجا رتن آهن.

(i) برئڪيٽ مان لفظ چونڊي جملن ۾ ليڪ ڏنل لفظ بدلائي جملا وري لکو:

(جواب ڏنو، نقصان، امڙ، دنيا)

١) پنهنجي ماءُ جي ديهانت سبب غيرحاضر هوس.

٢) ماتا هن سنسار ۾ نہ آهي.

٣) اُها فئڪٽري ڪڏهن بہ ٽوٽي ۾ نہ ويندي.

۴) همانشو مشڪندي وراڻيو.

(ii)

پهريون دفعو

ٻيو دفعو

غيرحاضريءَ جو سبب

(iii) ٽڪنڊو پورو ڪريو:-

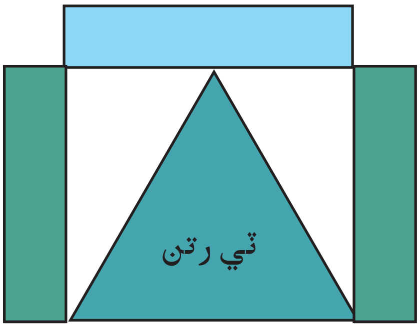

(٢) هيٺ ڏنل جملن لاءِ شفي ويچار ڏارا لاءِ ✓ ۽ نفي ويچار ڏارا لاءِ × اِستعمال ڪريو:-

جملو	شفي	نفي
١) راجيش چيو ”هي چا ڪامياب ٿيندو؟“		
٢) سنيتا چيو ”جيت منهنجي اوس ٿيندي.“		
٣) هريش چيو ”گاڏي تہ ڳسي ئي ويندي.“		
٤) ريشما چيو ”ڪوشش ڪرڻ وارا هارائيندا نہ آهن.“		

وياڪرڻ

حرف ندا

هيٺيان جملا پڙهو:

١) **مار!** اَڄ اَسان هڪ گول سان هارائجي وياسين.
٢) **آها!** اَڄ اَسين بيحد خوش آهيون.
٣) **هاءِ هاءِ!** ويچاريءَ جو گهر سڙي ويو.
٤) **شل!** پرماتما توتي ديا ڪري.
٥) **واه!** اڄ تو ڪهڙو نہ بهادريءَ جو ڪم ڪيو آهي.

مٿين لفظن ۾ ’مار‘، ’آها‘، ’هاءِ هاءِ‘، ’شل‘ ۽ ’واه‘ لفظ جملي ۾ الڳ بيٺل آهن ۽ اِهي لفظ خوشي، افسوس، خواهش، ۽ عجب ظاهر ڪرڻ ۾ ڪم ايندا آهن، اِنهن کي حرف ندا چئبو آهي. ندا معنيٰ سڏ يا دانهن.

هيٺين جملن مان حرف ندا ڳولهيو:

١) اَفسوس! هي چا ٿي ويو.
٢) اَڙي! هي چا پيو ڪرين.
٣) ڪمال آ! هي ڪهڙو سنگنن آهي.
٤) مارا! راجيش ڪري پيو.
٥) شاباش! تمام سٺي ڳالهہ ٻڌائي اَٿيئي.

LXC5RR

پاڻ ڪريان - پاڻ سکان

ڏسو. جاچيو. چرچا ڪريو. ٻڌايو.

۱. پاڻي

?

۲. راڌا (زيتون وڪڻڻ واريءَ جي ڌيءُ)

هدايت:- ماستر شاگردن کان چترن بابت چرچا ڪرائي سوالُ پڇي پنهنجا ويچار / رايا ٻڌائڻ لاءِ چوي.
مثال ’پاڻيءَ جي حالت / بچت بابت.
(۲) راڌا بابت ويچار / توهين راڌا جي جڳهه تي هجو ته ... وغيره.

٩. پَنجَڪڙا

پُڙهو. سمجهو ۽ ڳايو.

لڳايون گهر گهر ۾ اچ باغَ،
وڌايون ميون ٻاچين کي،
گهٽايون اَنَ جي گُهرجُن کي؛
مِٽايون محتاجيءَ جا داغ،
لڳايون گهر گهر ۾ اَچُ باغ.

صفائيِ سيوا هِڪُ وردانُ؛
نہ ڏِسِجِنِ ڪِچِرنِ جاڪِتِ ڍير،
بِيماريون پَويان ڪنديوُن پير؛
هوا، جَلُ شُڌِ، بَدَنُ ٻَلوانُ،
صفائيِ سيوا هڪ وَرِدانُ.

ٻَچايون ڏيءُ، پڙهايون ڌيءُ،
سنڀالي وننديِ گهرُ سنسارُ؛
جڳت تي پوندو باغ بَهارُ؛
سڀيئي چوندس ’جڳُ جڳُ جيءُ‘،
ٻچايون ڌيءُ، پڙهايون ڌيءُ.

ٻچايون اَچُ بِجلي ۽ پاڻي،
ضرورت سڀ کي جن جي آهہ،
جِيوُن سڀ هِڪِ ٻئي جي لاءِ،
هنڊايون وڏڙن جي واٽي،
ٻچايون اَچ بِجلي ۽ پاڻي.

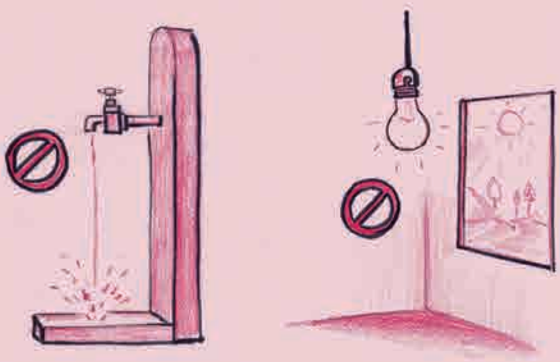

نوان لفظ:

مِتايون = دور ڪريون، محتاجي = موتاجي، وردان = ڏات
پير ڪرڻ = پِنتي موٽڻ، جڳت = سنسار، باغ بهار ٿيڻ =خوش ٿيڻ،
جُڳُ جُڳُ جِيئڻ = سدا سلامت رهڻ.

اَڀياس

سوال ا: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جُملن ۾ لکو.

١. ميول پاڃيون وڌائڻ لاءِ ڇا ڪَرڻ گهرجي؟
٢. بيماريون پويان پير ڪڏهن ڪنديون؟
٣. بدن ٻلوان رکڻ لاءِ ڇا ضروري آهي؟
۴. جڳت باغ بهارُ ڪڏهن ٿي سگهندو؟

سوال ٢: هيٺين سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو.

١. شاعر باغ لڳائڻ لاءِ ڇو ٿو چوي؟
٢. صفائيءَ کي وردان ڪيئن ثابت ڪري سگهبو؟
٣. ڏيئرن کي بچائڻ ۽ پڙهائڻ ڇو ضروري آهي؟

سوال ٣: بيت جي آڌار تي سِٽون پوريون ڪريو:

١. وڌايون .... گهرجن کي.
٢. هِوا جل .... هڪ وردانُ.
٣. سنڀالي وڻندي .... باغ بَهارُ.

سوال ۴: بيت جي آڌار تي خال ڀريو:

١. متايون .... جا داغ.
٢. .... پويان ڪنديون پيرَ
٣. بچايون ڌيءُ، پڙهايون ....

LXL1TE

سوال ۵: ڏنل لفظن جا هم آوازي لفظ ڳولهي لکو:

١. لڳايون، باغ، وردانُ، ڏير، سنسار.
٢. ’س‘ سان شروع ٿيندڙ تي لفظ ڳولهي لکو.

پورڪ اَڀياس

(ا) شعر - بند تي عملي ڪم:

صفائي سيوا هڪ وردان .... بچايون ڌيءُ، پڙهايون ڌيءُ.

(i) هيٺ ڏنل سٽن جو نثري روپ لکو :-

١) بيماريون پويان ڪنديون پير
٢) جڳت تي پوندو باغ بهار

(ii) ”صفائي سيوا هڪ وردان“ بابت پنهنجا ويچار لکو.

(iii) ’وردان‘ لفظ جا اَکر ڪم آڻي نوان لفظ ٺاهيو

۱) ---------- (پُڇ سان لاڳاپو رکندڙ)

۲) ---------- (دروازو)

۳) ---------- (گهوٽ)

۴) ---------- (مٿي تي موجود)

(iv) ’بچايون ڌيءُ، پڙهايون ڌيءُ‘.

جو آڌار وٺي هيٺ ڏنل جملن لاءِ برئڪيٽ ۾ صحيح / غلط لکو

۱) ڌيءُ گهر سنسار سنڀاليندي آهي. (   )

۲) ڌيءُ هڪ بوجهه آهي. (   )

۳) ڌيءَ جمڻ تي، خوشيون ملهائڻ گهرجن. (   )

۴) ڌيءَ پڙهائڻ سان تعليم جو ڦهلاءُ ٿئي ٿو. (   )

(۲) ’بيٽي بچائو بيٽي پڙهائو‘ ڪاريڪرم هيٺ سرڪار پاران ڌيئرن لاءِ ڪهڙيون سهوليتون ميسر ڪيون وييون آهن. نيٽ ذريعي ڄاڻ حاصل ڪري لکو.

(۳) ”وڻن مان فائدا“ اِن وشيه تي مضمون لکو.

(۴) چتر ڏسو. ڄاڇيو. چرچا ڪريو ۽ ٻڌايو تہ صحيح آهن يا غلط:-

چتر ۾ ڏنل چوڪنڊي ۾ ✓ يا ✗ لکو.

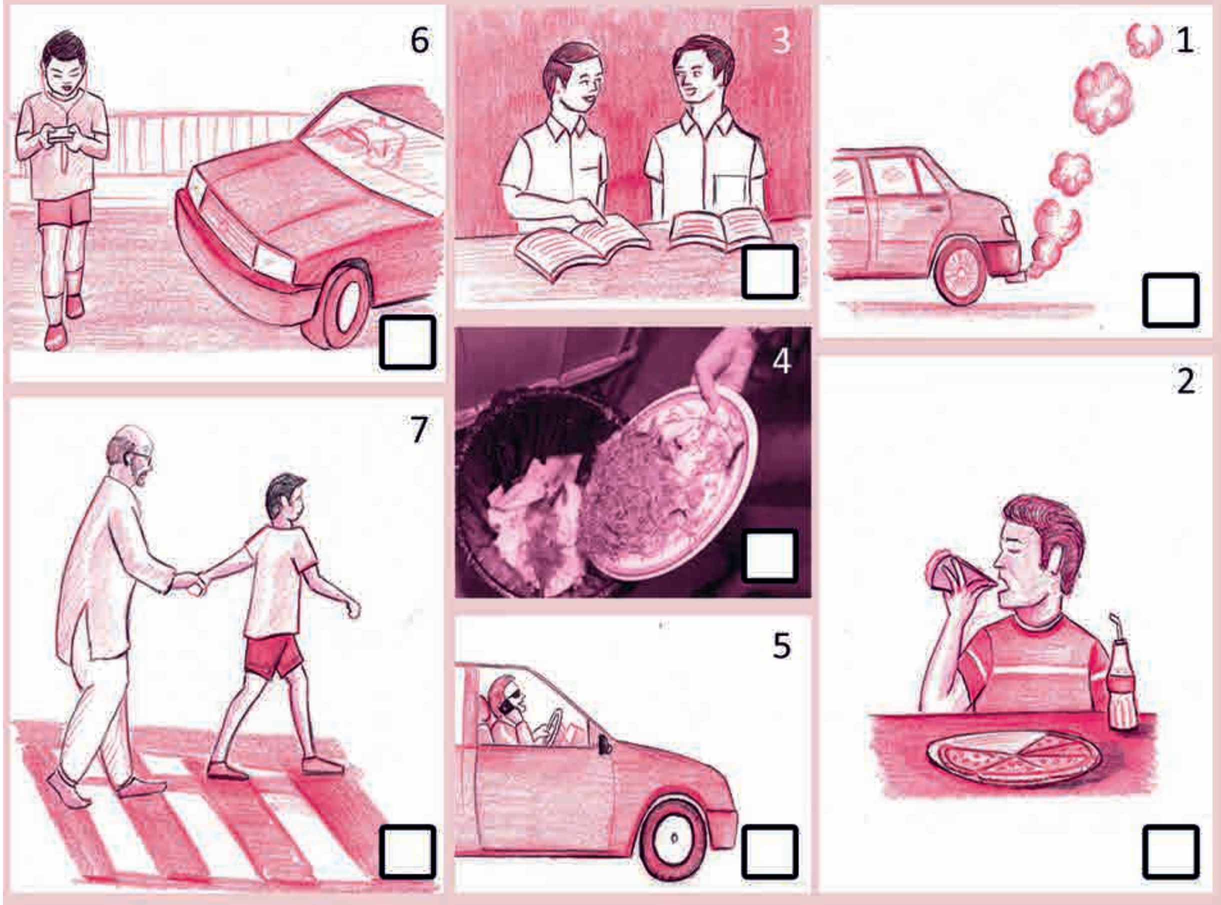

١٠. اَڪبر بيربل

ٻڌو. پڙهو ۽ سمجهو.

هڪ دفعي اَڪبر بادشاهه جي دربار ۾ هڪ شخص آيو. اَڪبر بادشاهه جي اڳيان هن هڪ شرط رکيو ”توهان جي دربار مان ڪير به منهنجي ماترياشا کي سڃاڻي، نه ته توهان قبول ڪيو ته توهان جي دربار ۾ سڀ بيوقوف آهن.“

درٻارين هن کان الڳ الڳ ٻولين ۾ سوال ڪيا. هن هر ڪنهن جا هر ٻوليءَ ۾ جواب ڏنا. هوُ هر ڀاشا ۾ اَهڙي نموني ڳالهائي رهيو هو جڻ ته اُهائي هن جي ماترياشا هجي.

آخر ۾ هن اَڪبر بادشاهه کي چيو ”مان توهانکي پنهنجي ماترياشا سڃاڻڻ لاءِ هڪ هفتي جو وقت ڏيان ٿو، ٻڌايو منظور اَٿو؟“ اَڪبر بادشاهه بيربل ڏانهن اِشارو ڪيو. جنهن ڪنڌ لوڏي ها ڪئي. اَڪبر بادشاهه اُن شخص کي چيو، ”تنهنجو شرط منظور آهي.“

پرديسي شخص کي محلات ۾ هڪ ڪمري ۾ رهايو ويو. رات جي وقت جڏهن هو گهري ننڊ ۾ سمهيو پيو هو ته بيربل هن جي ڪمري ۾ آيو ۽ هن هِڪُ ڪَکُ ڪٽي هن جي ڪن ۾ گهمايو. شخص پنهنجو پاسو ورائي ۽ ڪن کي مهٽي وري سمهي پيو. بيربل وري ٻيو دفعو ساڳئي حرڪت ڪري لڪي بيٺو.

”اَڙي! ڪير آهي مونکي ننڊ ۾ پريشان ڪري رهيو آهي؟“ اِئين چئي سمهي پيو.

پورن ستن ڏينهن ڪانپوءِ شخص دربار ۾ حاضر ٿيو. بيربل الڳهہ الڳهہ ٻولين ۾ هن سان ڳالهايو. آخر ۾ هن چيو ”جهان پناهہ هن جي ماترياشا سنڌي آهي.“ اِهو ٻڌي شخص حيران ٿي ويو.

اڄ پهريون دفعو ڪوئي هنجي ماترياشا سڃاڻي سگهيو آهي هن بيبرل جي ڏاڍي ساراهہ ڪئي ۽ چيو ”ڏنيہ آهي پارت ورش، جتي تو جهڙا عقلمند رهندا آهن.“

هن جي وڃڻ ڪانپوءِ اَڪبر بيربل کان پڇيو ”بيربل تو اَهڙو ڏکيو ڪم ڪيئن ڪيو؟“

بيربل چيو، ”جهان پناهہ جنهن وقت اِنسان ڪروڌ ۾ هوندو آهي تنهن وقت هو پنهنجي ٻولي ڳالهائيندو آهي پوءِ بيربل اُن رات واري سڄي ڳالهہ ڪري ٻڌائي سيني درٻارين بيربل جي ساراهہ ڪئي ۽ اَڪبر بادشاهہ پنهنجي ڳلي جو هار لاهي بيربل کي ڏنو ۽ هن جي عزت وڌائي.

نوان لفظ:

حيران ٿيڻ = عجب ۾ پئجي وڃڻ　　پريشان ڪرڻ = تنگ ڪرڻ　　حرڪت = ڪيچل، ڪروڌ، غصو

اَڀياس

سوال ١: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جُملن ۾ لکو.

١) اڪبر بادشاهہ جي دربار ۾ آيل شخص ڪهڙو شرط رکيو؟
٢) آيل شخص ماتر ڀاشا سڃاڻڻ لاءِ اَڪبر بادشاهہ کي گهڻو وقت ڏنو؟
٣) بيربل پرديسيءَ جي ڪمري ۾ ڇو ويو؟
٤) پرديسيءَ جي ماتر ڀاشا ڪهڙي هئي؟

سوال ٢: هيٺين جا ٿوري ۾ جواب لکو.

١) بيربل پرديسيءَ جي ماتر ڀاشا ڪيئن سڃاڻي سگهيو؟

سوال ٣: هيٺان جملا ڪنهن ڪنهن کي چيا آهن.

١) ”اَڙي! ڪير آهي؟ مونکي ننڊ ۾ پريشان ڪري رهيو آهي.“
٢) ”جهان پناهہ هن جي ماتر ڀاشا سنڌي آهي.“

سوال ٤: (الف) هيٺين جا ضد لکو:

آخر، حاضر، ساراهہ، عقلمند

(ب) خال ڀريو:

١) بيربل وري ٻيو دفعو ساڳئي ----- ڪئي.
٢) پرديسيءَ شخص کي ------ ۾ هڪ ڪمري ۾ رهايو ويو.
٣) پورن ------ ڏينهن ڪانپوءِ پرديسي دربار ۾ حاضر ٿيو.

پورڪ اَڀياس

(١) ٽڪر ٽي عملي ڪم.

پرديسي شخص کي محلات ۾ .... عقلمند رهندا آهن.“

(i) هيٺ ڏنل ’صفت‘ ۽ ’اِسم‘ ڪالمن ۾ مناسب لفظ لکو :-

صفت	گهري	پنهنجو	---
اِسم	--	--	دفعو

(ii) هيٺين جملن جو سلسلو ٺاهي لکو

۱) پورن ستن ڏينهن کان پوءِ شخص دربار ۾ حاضر ٿيو.

۲) شخص کي محلات ۾، هڪ ڪمري ۾ رهايو ويو.

۳) اِهو ٻڌي شخص حيران ٿي ويو.

۴) جهان پناهه، هن جي ماترڀاشا سنڌي آهي.

LXUHV2

(iii) هيٺين لفظن مان جملا ٺاهي لکو:-

۱) محلات، رات، ماتر ڀاشا، حيران، ساراهه

(iv) هيٺين جا عدد جمع لکو:-

(۱) ڪمرو، ڪَنُ، ٻولي، رات، وزيرُ.

(۲) اَڪبر - بيربل وانگر ’وتايو فقير‘ جا ٽوٽڪا هٿ ڪريو ۽ توهان کي وڻندڙ ٽوٽڪو ڪلاس ۾ اَچي ٻڌايو.

(۳) پنهنجي ماتر ڀاشا تي ۱۵ کان ۲۰ جملا لکو.

(۴) تينالي راما جا قصا به مشهور آهن. اِنٽرنيٽ ذريعي يا لائبرريءَ ۾ وڃي پڙهي ڪوبه هڪ قصو پنهنجن لفظن ۾ لکو.

(۵) ”ڀارت ديش مهان“ اِن وشيه تي مضمون لکو.

(٦) هيٺين مهان نارين جي نيٽ ذريعي ڄاڻ حاصل ڪري لکو.

١١. زندگي

پڙهو. سمجهو ۽ ڳايو.

نئون روز ڪپڙو مَٽي زندگي،
چڙهي ساهه هِڪُ، ٻيو ڪٽي زندگِي.

هلي ڳڏ سِپن سان، مگر جيئن وڌي،
اَسانکي اُتي ئي چڙهي زندگِي.

مٽيءَ جي گُڏي جيئن هٿن مان ڪرِي،
تڏهن پيِ سيِن کي وٺي زندگِي.

گهٽي سوچ سان سڀ هلائن مگر،
نندي ٻار جيئن ٿي نڳي زندگِي.

خوشي غم جا ڪجهه پل لِڪايا سِپن،
نصيبن جو ليکو وٺي زندگِي.

سَپنِ کي آ هلڻو هتان اڄُ سُڀان،
پَئي طوطي وانگر رٽي زندگِي.

نوان لفظ:

مٽڻ = بدلائڻ	سوچ = سَمُجهه	نصيب = ڀاڳُ
ليکو وٺڻ = حِسابُ وَٺڻُ	رٽڻ = وري وري چوڻ	

اَڀياس

سوال ١: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جُملن ۾ لکو.

١) زندگي روز چا ٿي بدلائي؟
٢) اَسان کي زندگي ڪٿي ٿي چڙهي؟
٣) مِٽيءَ جي گُڏي جي ڪنهن سان ڀيٽ ڪيل آهي؟
٤) زندگي ڪهڙو ليکو وٺي ٿي؟

سوال۲: هيٺين سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو.

۱) طوطي وانگر زندگي ڇا رٽي پئي؟
۲) زندگيءَ جي پيٽ پار سان ڪيئن ڪيل آهي؟
۳) زندگيءَ بابت شاعرا جا ويچار پنهنجن لفظن ۾ لکو.

سوال۳: خال پريو:-

۱) نئون روز ----- مٺي زندگي.
۲) ---- اُتي ئي ڇڏي زندگي.
۳) گهٽي سوچ سان سڀ ------ مگر.
۴) خوشي غم جا ڪُڇِهُ پل لکايا -------

سوال۴: بيت جي آڌار تي سِٽون پوريون ڪريو.

۱) نئون روز ---------- ڪٽي زندگي.
۲) هلي ڳڏ ---------- ڇڏي زندگي.
۳) سَپِن ڪي ------------ رکٽي زندگي.

LY4SWP

سوال۵: هم آوازي لفظ ڳولهي لکو:-

پورڪ اَڀياس

(۱) شعر - بند تي عملي ڪم

هلي ڳڏ سپني سان -- وٺي رندگي

(i) هيٺ ڏنل سٽن جو نثري روپ لکو.

۱) اَسان ڪي اُتي ئي ڇڏي زندگي.
۲) ننديي پار جئن تي ٽڳي زندگي.

(ii) هيٺيان چوڪنڊا پريو:

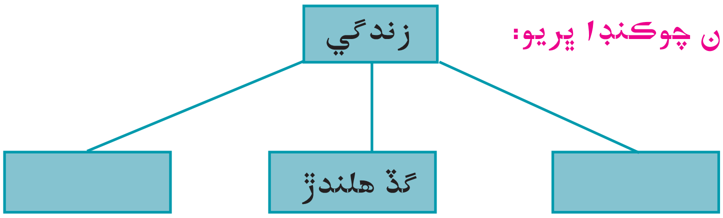

(۲) توهان کي هن ڪويتا جون ڪهڙيون سٽون وڻيون؟ ڇو؟ لکو.

(۳) پن دوستن يا ساهيڙين جي وچ ۾ پسگردائيءَ ۾ وڻ پوکڻ بابت گفتگو لکو.

(۵) 'زندگي' بابت ٿورن جملن ۾ پنهنجا رايا لکو.

١٢. سچائيءَ جو انعام

پڙهو، پڙهو ۽ سمجهو.

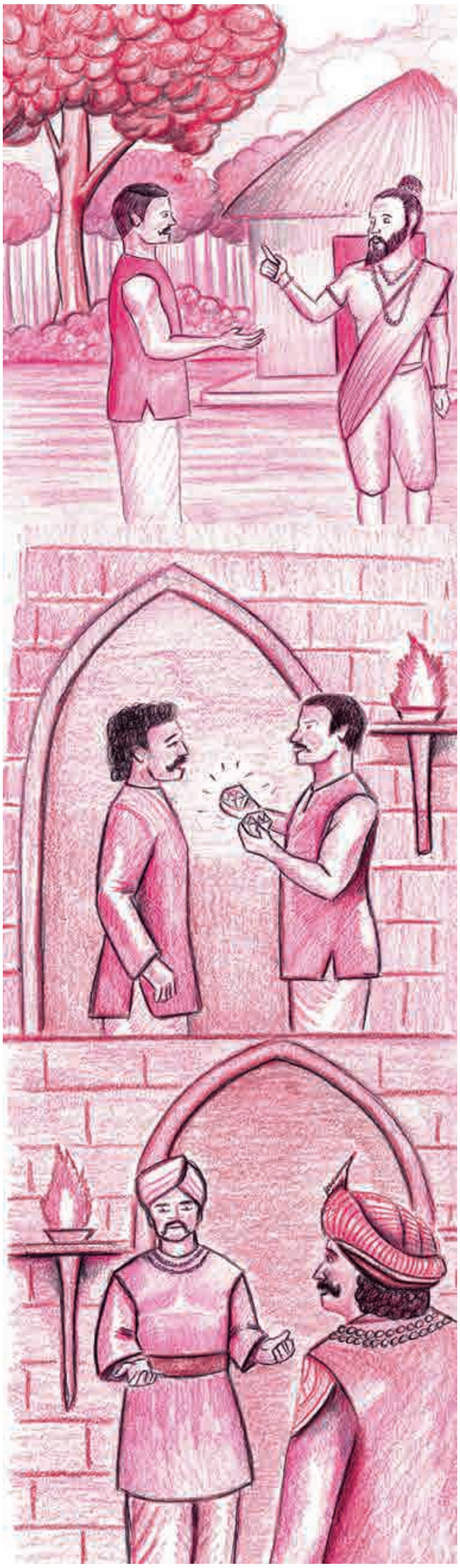

هڪ نامي چور هڪ ڏينهن ڪنهن درويش وٽ ويو ۽ هٿ جوڙي چوڻ لڳو، ”سائين! مان گنهگار آهيان. اوهين مونکي دعا ڪريو ته خدا منهنجو ڏوهه بخشي.“ درويش چيس، ”اي نادان، جيسين تون پنهنجون برايون نه ڇڏيندين، تيسين چوٽڪاري جي اُميد رکڻ اجائي اٿيئي. بس اڄ کان ئي پنهنجي خراب ڪمن کان توبهه ڪر ۽ سنئين رستي تي اچ ته ڌڻي تو تي مهربان ٿئي.“

چور جواب ڏنس، ”سائين چوري ڇڏڻ مونکان ڪين پڄندي، اِها عادت هاڻي پڪي ٿي چڪي آهي. باقي ٻيو ڪم چئو ته ڪريان.“

درويش چيس، ”ڀلا ايترو ڪر ته آئيندهه ڪوڙ ڪڏهن به نه ڳالهاءِ.“ چور اِها ڳالهه قبول ڪئي ۽ ڪوڙ کان توبهه ڪيائين.

ٻئي ڏينهن چور اِرادو ڪيو ته اڄ اڌ رات جو شاهي محل جي چوري ڪجي. جڏهن ٻه پهر رات جا گذريا، تڏهن چور نهي سنيري نڪتو. اتفاق سان بادشاهه به ڇمڙا پوش ڪري شهر جي سُڌِ لهڻ نڪتو هو. چور کي ڏسي چيائينس، ”مِيان، ڪيڏانهن ٿو وڃين؟“

چور جنهن سدائين سچ ڳالهائڻ جو اقرار ڪيو هو، جهٽ پٽ جواب ڏنو ”شاهي محل ۾ چوري ڪرڻ ٿو وڃان.“

بدليل ويس ۾ بادشاهه چيس، ”مان به چور آهيان. مونکي به پاڻ سان وٺي هل.“ چور قبول ڪيو ۽ ٻئي گڏجي هليا.

جنهن وقت بادشاهه ۽ چور شاهي محل جي دروازي وٽ پهتا، تنهن وقت بادشاهه چيس، ”مِيان، تون اندر وڃ، مان ٻاهر ٿو ويهي نگهباني ڪريان ته ڪو سنتري نه ڪونه ٿو اچي.“ چور اِها رٿ پسند ڪئي ۽ پاڻ هڪ دروازي جو ڪڙو پيچي اندر گهڙيو. هڪ ڪمري ۾ وڃي ڏسي ته هڪ ميز تي هيرا رکيا آهن. دل ۾ خيال ڪيائين ته هيرا آهن ٽي ۽ اسين ٻائيوار ٻه. ايمانداري انهيءَ ۾ آهي ته ٻنهي جا حصا هڪ جيترا هجن. اِنهيءَ ڪري اسين هڪ هڪ ورهائي ٻه هيرا ته ڪڍنداسين، باقي ٽيون ڪيئن ورهائينداسين، اِنڪري بهتر آهي ته ٽيون اِتيئي پيو رهي ۽ ٻه هيرا ڪڍان. اِهو فيصلو ڪري ٻه هيرا ڪيسي ۾ وجهي ٻاهر آيو ۽ هڪ هيرو پنهنجي ساٿيءَ کي ڏنائين ۽ ٻيو پاڻ رکيائين. بادشاهه کي ته محل جو سڀ حال معلوم هو. پڇيائينس، ”مِيان، فقط ٻه هيرا هٿ آيئه؟“

چور جواب ڏنو، ”هيرا هئا ٽي، پر خيال ڪيم ته ٽيون ورهائبو

ڪيئن؟ سو ميز تي ئي چڏي آيس.``

بادشاهہ کي شڪ پيو ۽ پاڻ اندر وڃي ڏٺائين تہ برابر ٽيون هيرو ميز تي رکيل هو. هوُ چور جي ايمانداريءَ تي خوش ٿيو ۽ دل ئي دل ۾ سندس تعريف ڪرڻ لڳو.

رستي ۾ بادشاہ چور کان موڪلائي موٽيو ۽ سڌو پنهنجي محلات ڏانهن وريو. وزير کي سڏي، پڳل دروازو ڏيکاري چيائين، ”منهنجا وفادار وزير! ڏس اڄ ڪنهن چور دروازو ڀڳو آهي ۽ اندران ڪجهہ نہ ڪجهہ چوري ڪري ويو آهي. تون اندر وڃين ڏس تہ ڪو نقصان تہ ڪونہ ٿيو آهي.`` وزير اندر ويو ۽ هڪ هيرو ميز تي رکيل ڏسي، اندرئين کيسي ۾ وجهي، ٻاهر آيو ۽ منهن فلهڙو ڪري بادشاهہ کي چيائين، ”حضور! ميز وارا ٽي هيرا چور کڻي ويو.`` اِهو ٻڌي بادشاهہ کي ڏاڍو ڏک ٿيو. هيري وڃڻ جو ڏک ڪونہ ٿيس، پر ارمان اِهو ٿيس تہ سندس وزير کان تہ چور وڌيڪ ايماندار آهي. وڌيڪ ڪي ڪين چيائين. وزير کي موڪل ڏنائين. پر صبح ٿيندي ئي وزير کي موقوف ڪري چور کي گهرائي کيس وزير مقرر ڪيائين. چور پڻ چوري ڪرڻ کان بہ چٽو ۽ چورن جي بہ پاڙ پٽي ڪڍيائين.

نوان لفظ:

دعا = آسيس	بخشي = معاف ڪري	سنئون = سڌو
تعريف = ساراهہ	سنتري = دربان	معلوم = ڄاڻ، خبر
منهن فلهڙو ڪرڻ = مايوس ٿيڻ	چمڙا پوش = ويس بدلائي	وفادار = ايماندار

اَڀياس

سوال ١: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جُملن ۾ لکو.

١) چور هٿ جوڙي درويش کي ڇا چيو؟
٢) چور کي رات جو ڪير گڏيو؟
٣) ميز تي گهڻا هيرا رکيا هئا؟
٤) چور بہ هيرا ڇو کنيا؟

سوال٢: هيٺ ڏنل سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو:-

١) راجا ڀڳل دروازو ڏسي پنهنجي وزير کي ڇا چيو؟
٢) راجا کي ڏک ڇو ٿيو؟

سوال٣: هيٺيان جملا ڪنهن ڪنهن کي چيا آهن؟

١) ”سائين! مان گنهگار آهيان.``
٢) ”شاهي محل ۾ چوري ڪرڻ ٿو وڃان.``
٣) ”مونکي بہ پاڻ سان وٺي هل.``
٤) ”حضور! ميز وارا ٽي هيرا چور کڻي ويو.``

سوال٤: هيٺين جا ضد لکو:

(الف) ڏينهن، بادشاهہ، شهر، ايماندار، نقصان، اِقرار

(ب) هيٺين جون صفتون ٺاهيو:

عادت، رات، شڪ، ڏُک

(ث) هيٺين اِصطلاحن جي معنيٰ لکي جملي ۾ ڪم آڻيو.

اُميد رکڻ، قبول ڪرڻ، سُڌ لهڻ

(ٿ) وياڪرڻ موجب ڳالهائڻ جا لفظ سڃاڻو.

لاءِ، بادشاهہ، وڃان ٿو، وفادار، اسين

پورڪ اَڀياس

(١) ٽڪر تي عملي ڪم:

جنهن وقت بادشاهہ ۽ چور ------------------------------ سندس تعريف ڪرڻ لڳو.

(i) جملن جي برئيڪيٽ ۾ صحيح بيان لاءِ ✓ ۽ غلط بيان لاءِ ✗ لکو.

١) محل جي دروازي تي منتري بيٺو هو. (   )

٢) چور ٽن هيرن مان ہہ هيرا کنيا. (   )

٣) بادشاهہ کي محل جو سڀ حال معلوم هو. (   )

۴) بادشاهہ کي چور جي ايمانداري وڻي. (   )

(ii) برئيڪيٽ ۾ ڏنل هدايت سمجهي جملا وري لکو:

١) ہہ هيرا کيسي ۾ وجهي ٻاهر آيو (ليڪ ڏنل لفظ بدران 'هڪ' ڪم آڻيو.)

٢) چور اِها رٿ پسند ڪئي. (زمان مستقبل ۾ لکو.)

٣) بادشاهہ کي شڪ پيو. (زمان حال ۾ بدلايو.)

۴) دل ئي دل ۾ سندس تعريف ڪرڻ لڳو.

(ليڪ ڏنل لفظ بدران ٻيو مناسب لفظ ڪم آڻيو.)

(iii) گول ۾ مليل لفظن کي ساهوارن ۽ بي جان ۾ ورهايو:-

دروازو
بادشاهہ
هيرا، ميز
پائيوان، چور
ساٿي، ڪڙو

ساهوارا	بي جان

۱۳. گُل ڪلايون اڱڻ ۾

پڙهو. سمجهو ۽ ڳايو.

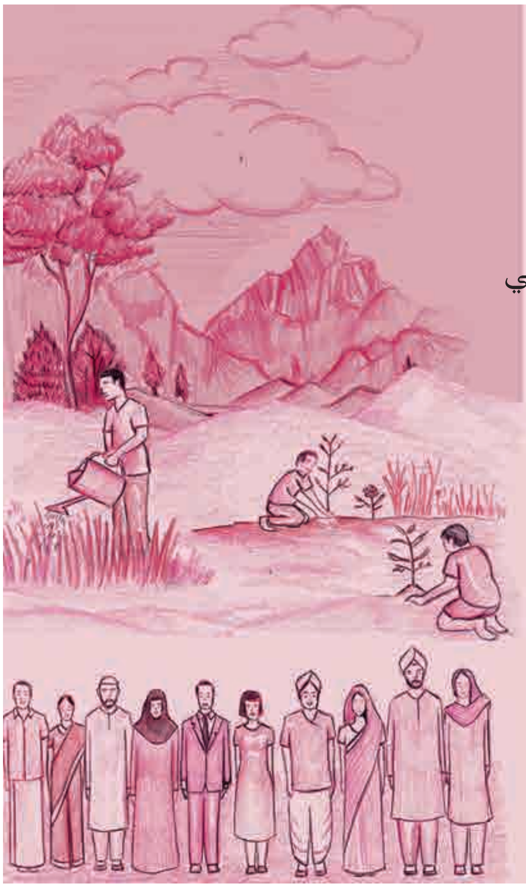

اڄ تہ ملي ڪري، هڪ باغ بڻايون اَڱڻ ۾،
ٻوٽو ٻوٽو پنهنجي هٿن سان، پاڻ لڳايون اَڱڻ ۾.

سوچيندي سوچيندي سال لڳي ويا، هرڪوئي هڪ ٻئي ڏي تڪي
چو نہ اڄ پنهنجي سوچ ملائي، جوت جڳايون اڱڻ ۾.

وقت ملڻ جو آيو آهي، ملي ڪري اُن ڳالهہ کي سمجهون،
تو ۾ مون ۾ هڪ ئي رب آ، چو نہ ويڇو وڃايون اڱڻ ۾.

هل تہ هلون گڏجي ڳوٺهيون ڪي، منظر رات سهانيءَ جا،
چو نہ سفر کي سهڻو بڻائي، جُهول جُهلايون اڱڻ ۾.

چو ”نردوش“ ٿو ذڪر ڪرين، آنڌي ۽ انڌياري جو،
چو نہ اَڄ پنهنجو ٻوٽو ٻاري، گُل ڪلايون اڱڻ ۾.

نوان لفظ:

تڪڻ = ڏسڻ   وِيڇو = دُوري، فاصلو   منظر = نظارا   ٻوٽو ٻارڻ = سنو ڪم ڪرڻ.

اَڀياس

سوال ۱: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جُملن ۾ لکو.

۱) اڱڻ ۾ جوت ڪڏهن جڳندي؟
۲) ڪوي گڏجي ڇا ڳولهڻ لاءِ چوي ٿو؟
۳) ڪنهن جو ذڪر ڪوي نٿو ڪرڻ چاهي؟

سوال۲: هيٺين سٽن جي معنيٰ لکو:-

۱) وقت ملڻ جو آيو آهي، ملي ڪري ان ڳالهہ کي سمجهوُن،
تون ۾ مُون ۾ هڪ ئي رب آ، چو نہ ويڇو وڃايوُن اڱڻ ۾.
۲) چو ’نردوش‘ ٿو ذڪر ڪرين، آنڌي ۽ انڌيا ري جو،
چو نہ اڄ پنهنجو ٻوٽو ٻاري، گل ڪلايوُن اڱڻ ۾.

سوال ٣: بيت جي سٽن جا جوڙا ملايو.

١) سوچيندي سوچيندي سال لڳي ويا
٢) چو نہ اَڄ پنهنجي سوچ ملائي
٣) هل تو هلون گڏجي ڳولهيون ڪي،
٤) چو نہ سفر کي سهڻو بڻائي

جهول جُهلايون اڱڻ ۾،
هر ڪوئي هڪ ٻئي ڏي تڪي
جوت جڳايون اڱڻ ۾
منظر رات سُهاڻيءَ جا

پورڪ اَڀياس

شعر - بند تي مشغوليون

سوچيندي سوچيندي .... جهولُ جُهلايون اَڱڻ ۾

(i) هيٺ جملن سان لاڳاپو رکندڙ سٽون لکو:-

١) سيني ۾ هڪ ئي ايشور آهي.
٢) ياترا وٺندڙ بڻايو.
٣) اَچو تہ پيڊ پاءُ مٽايون.
٤) سوچ ويچار ۾ چڱو عرصو گذري ويو.

(ii) ليڪ ڏنل لفظ بدران برڪيٽ مان مناسب جواب چوندي جملو وري لکو:-

١) هرڪو ئي هڪ ٻي ڏي تڪي (نهاري، سڏي، ڏئي)
٢) منظر رات سهاڻي جا (چتر، نظارا، تارا)
٣) جوت جڳايون اڱڻ ۾ (پڌر، ڪمرو، ڇت)
٤) وقت ملڻ جو آيو آهي (سَمو، ڏينهن، سال)

(iii) مثال موجب ڳول پريو:-

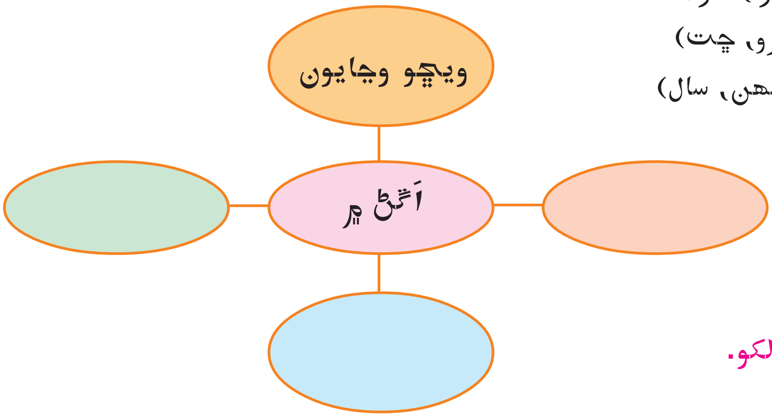

(iv) 'ڏياري' وشيہ تي مضمون لکو.

(٢) 'سوچيندي سوچيندي سال لڳي ويا.' اِن سٽ ۾ 'سوچيندي' لفظ بہ دفعا ڪم آيل آهي.
اَهڙي طرح برڪيٽ مان مناسب جواب ڳولهي خال پريو.

(زار زار، آهستي آهستي، هلندي هلندي، پڇندي پڇندي)

١) --------- هلندي بہ آخر کُمي اَورچائيءَ سان شرط کٽي.
٢) آخر ------ راڄا کي صحيح اڊريس ملي ئي ويئي.
٣) رانديڪو ٽٽڻ کري ٻار --------- روئڻ لڳو.
٤) بنا ڏيان کري راجيش ------- ڏکو کاڌو.

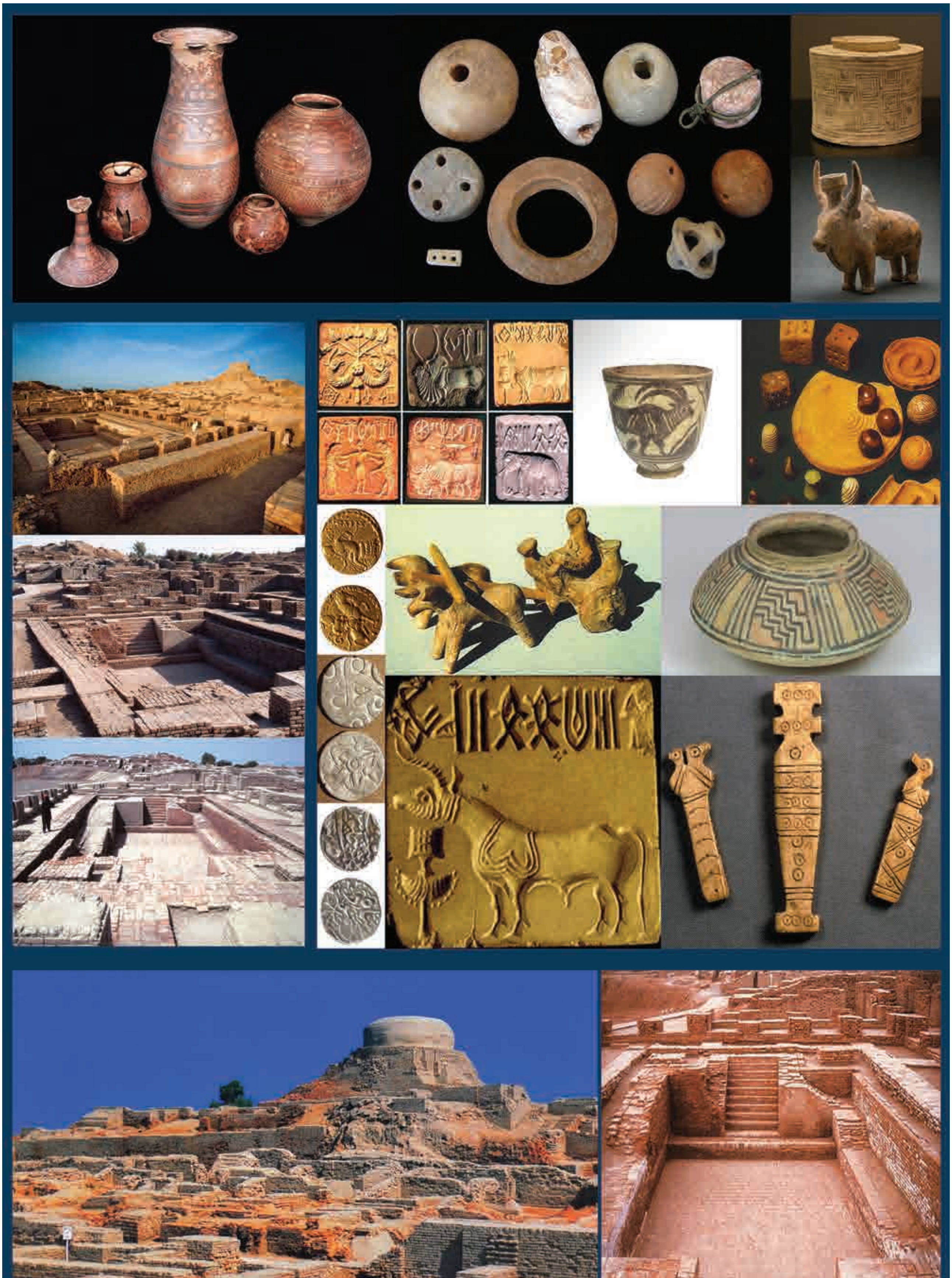

مهاراشٽر راجيہ پاٺيہ پستڪ نرمتي و
اَڀياس ڪرم سنشوڌن منڊل، پڻي.

सिंधी (अरे.) सिंधुभारती इयत्ता ८ वी

₹ 30.00